УРГАСА ХУРЯАЛГАЯА УЛАМ ХУРДАДХАЯ

Республикын колхоз, совхозуудай поли дээрэ 311 мянган гектар таряан хадагдаагүй, 112 мянган гектарай [...]н суглуулагдаагүй, 8 мянган га хартаабха малтагдаагүй, 22 мянган га кукуруза хуряагдаагүй байна.

Эршэмтэй шударгыгаар хүдэлжэ, ургаса хуряалгаяа ойрын үдэрнүүдтэ дүүргэе!

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 218 (10279) | 1963 оной сентябриин 14, суббото | Сэн 2 мүнгэн

Эхэ орондоо 85 миллион пууд тарыа худалдахын түлөө

[Эх]э орондоо манай бэлэг—25000 центнер тарыан

[...]эндэ ороohо тарыа элбэг ехээр худал[...]гэhэн Краснодарска хизаарай тарыаша[...]нэтэ үүсхэлые манай совхозойхид үнэн [...]hөө hайшаан дэмжээ. Тиигээд Эхэ [...]оо 20 мянган центнер шэлэмэл тарыа [...]ха гэhэн социалис уялга абаа hэн.

[...]инай миил таамагаар нэрлэгдэhэн тоо [...]байна. Совхозой тарыашад, механиза[...]уд өөhэдынгөө арга боломжые гүйсэд [...]да абажа, нэн түрүүн газараа аша үрэ[...]р, шэнэ гуримаар хэрэглэдэг болоhоной [...] эды шэнээн ехэ тарыа гүрэндэ худал[...]аргатай болоо ха юм. Байгша ондо сов[...]хыдөө 10 мянган гектарта ороohото ур[...]нуудые, тэрэ тоодо 5600 гектар шэнии[...]рыа гэхэ гү, али тэрэнээ нёдондонойхи[...]500 шахуу гектараар ехэ болгоhон байна.

[...]на бүхы тарыалан дээрэ нютагжаhан [...]койская-4» гэжэ эрхим сортын hайн шэ[...]н үрэhэн таригдаа. Мүн бүхы ороohото [...]алнууд гол түлэб хэрээhэлүүлэн, нарин [...]дтайгаар таригдаhан юм. Тэрэшэлэн [...]гын агротехникые наринаар сахижа, га[...] hайнаар элдүүрилээд, шииг нойтыень зү[...]бариhан, таарамжатай хаhа сагтань та[...] байнабди.

[...]энэй ашаар сагай уларилай таарамжа[...]айбашье, бүхы тарыалан дээрэмнай муу [...] ургаса гараа юм. Оролдожо ургуулhан [...]гаа нэгэшье гээлтэ хоролтогүйгөөр ху[...]а, гүрэндөө элбэгээр худалдаха, үрэhэ [...]гэдэ ехээр хаахын тула механизатор[...]ай тарыанда ороhон түрүүшын үдэрhөө [...] оролдосотойгоор хүдэлнэ.

[...]а бороогой ходо орожо hаатуулбашье, [...]дөө 5 мянга гаран гектар тарыан хуряаг[...] гүрэнэй амбаарта 21200 центнер ороо[...]руулагдаа. Тээсгэн амаралтын үдэртэ [...]н-Үдэ городhоо 165 автомашина ерэжэ, [...]ган центнер тарыа элеваторто тушаажа [...] Тэдэ жолоошодто ехэхэн баясхалан хүр[...]ди. **Совхозойхиднай өөhэдынгөө арга бо[...]ые тооложо үзөөд, социалис уялгаhаа га[...]үшөө 5 мянган центнер тарыа Эхэ орон[...]гэхөөр шиидээ.**

[...]аса хуряаха, тарыа гүрэндэ худалдаха [...]мэриие Баруун-Хасууртайн 4-дэхи отде[...]нхид (эрхилэгшэнь Ц. Б. Данзанов) эм[...] hайнаар ябуулна. Эндэхид гүрэндөө 8 [...]н центнер тарыа худалдаад, ойрын үдэр[...]э үшөө 2 мянган центнер ороohо ашажа [...]хаар бэлдэнхэй. Тус отделенидэ бүтээсэ ехэтэй ажалаараа шалгарhан механизаторнууд олон. Коммунист Даша Дымбрылов «С-6» комбайнаар тарыа хадахадаа даабарияа хоёр дахин үлүүлэн дүүргэнэ. Мүн 6-дахи отделениинхид (эрхилэгшэнь Г. Будажапов) гүрэндэ 2 мянган центнер тарыа тушааха уялгатай аад, 3200 центнер тушааhан байна. Эндэхи комбайнер Михаил Козлов эрхимээр ажаллажа, «СК-3» комбайнаар 420 га тарыа хуряагаад, 4 мянган центнер ороohо сохижо абаа. 2-дохи отделениин механизаторнууд (эрхилэгшэнь Г. Н. Михайлов) баhал муу бэшээр хүдэлөө гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эдэнэр гүрэнэйнгөө амбаарта 2700 центнер тарыа орууланхай. Энэ отделениин комбайнер Иван Капорский гансаараа 400 гектар ургаса хуряагаа юм.

Гүрэндэ тарыа ехээр худалдаха социалис уялгын амжалтатайгаар дүүргэгдэhэндэ автомашинын жолоошодой ажалай габьяа ехэ байна. Тэдэнэй дундаhаа Улаан-Үдын 1-дэхи АТК-гай жолоошод нүхэд: Шарафулин, Быков, Куклин, Разинкинд, мүн Онохойн барилгын комбинадай жолоошод нүхэд: Иванов, Неделяев, Балаганский гэгшэдэй оролдосото ажалые тэмдэглэнгүй аргагүй. Совхозоймнайшье жолоошод өөhэдынгөө мэргэжэл шадабари харуулан, эрхимээр ажаллаа. Коммунис ажалай ударнигууд Михаил Рассадин, Иван Горчиков, Цыренжап Дондоков, Максим Машанов гэгшэдые нэрлэмээр.

Мүнөө отделенинүүдтэ тарыа хуряалга түлэг дундаа. Бүхы ороohото ургамалнуудаа сентябриин 20 болотор сүм хуряажа дүүргэхын тула социалис мүрысөөн улам эршэмтэйгээр дэлгэржэ байна. Механизаторнуудай дундахи мүрысөөнэй дүн 5 хоног бүри гаргагдажа түрүүшүүлдэ дамжуулгын Улаан тугхан, мүнгэн шан барюулагдана.

Эдэ үдэрнүүдтэ ерэхэ жэлэйнгээ ургасада hаналаа табин, үрэhэ хүрэнгэ ехээр хаахын тула горитой оролдолго гаргагдана. Энэ жэлдэ бүхыдөө 13 мянган центнер шэниисын үрэhэн хаагдаха аад, мүнөө 7 мянган центнерынь hайнаар сэбэрлэгдэжэ, амбаарта оруулагдаа. Мүн 800 гектар намарай эртын паар хахалагдаад байна. Энээгээр hанаагаа дүүрэхэгүй, намарай паар улам ехээр хахалхын тула оролдохо байhамнай ойлгосотой.

Ц. Батуев,
Хориин үйлэдбэриин управлениин
Үдын совхозой директор.

Түрүүшын шата дабагдаа

БАРГАЖАН, сентябриин 12. (Телефоноор абтаба). Манай управлениин ажахынууд энэ жэлдэ ороohото ургамалнуудай тарилга нилээд үргэдхэhэн юм. Гансахан шэниисын тарилга нёдондонойхиhоо 8505 гектараар ехэ болоhон. Тэрэшэлэн ургаса ехэтэй горох, кукуруза урдынхиhаа ехэ таригдаа hэн.

Хабарай тарилгые хаhа сагтань эрхим шанартайгаар үнгэргэhэнэй, ургасын хойноhоо харууhалhанай ашаар управлениин колхоз, совхозуудай поли дээрэ бараг hайн ургаса гаранхай.

Мухар-Шэбэрэй тарыашадай эдэбхи үүсхэлые дэмжэжэ, управлениин ажахынууд гүрэндөө түсэбhөө гадуур тарыа тушааха гэжэ шиидэhэн юм. Хэрбээ гүрэнэй түсэбэй ёhоор 42 мянган центнер ороohо тушааха байбал, бүхыдөө 110 мянган центнер гэхэ гү, али түсэбөө 2,5-hаа үлүү дахин дүүргэхэ гэhэн уялга абанхай.

Хуряалгын хүдэлмэридэ хура бороогой hаатуулаашье hаа, управлениин ажахынууд тарыа хуряалгаяа, гүрэндэ тушаалгаяа урагшатайгаар ябуулжа байнхай. Сентябриин 10-най мэдээгээр ороohо тарыанай 59 процентнь хадагдаад, тэрэнэй 54 процентнь суглуулан сохигдоод байнхай.

Ургаса хуряалгын эхилhэн сагhаа хойшо колхоз, совхозууд гүрэндөө тарыа тушаажа ороо. Сентябриин 10-най байдалаар управлениин ажахынууд 58367 центнер тарыа тушаажа, түсэбөө 16 мянган центнерээр үлүүлэн дүүргэhэн байна. Мүнөө ажахы бүхэн абаhан социалис уялгаяа дүүргэхэ гэжэ оролдоно.

Гүрэндөө тарыа тушааха, хуряалгаяа хурданаар ябуулха талаар дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ Хурамхаанай совхоз түрүүлжэ ябана. Энэ совхоз гүрэндэ 13 мянган центнер тарыа тушааха түсэбтэй байбал, тэрэнээ 40 мянган центнертэ хүргэхэ гэhэн социалис уялга абаhан юм. hүүлэй мэдээгээр энэ совхоз 26 мянга гаран центнер ороohо тушаанхай.

Мүн иимэрхүү амжалтануудые Дэрээнэй совхозой коллектив түйлана. Эдэнэр 8500 центнер тарыа тушааха түсэбтэй, 20 мянган центнер худалдаха социалис уялгатай байбал, мүнөө 13409 центнер бэлэдхэлэй пунктда оруулаа.

XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд гүрэндэ тарыа тушааха түсэбөө 2 мянгаад центнерээр үлүүлэн дүүргээ.

hүүлэй үдэрнүүдтэ гүрэндэ тарыа тушаалга улам хурданаар ябана. Гүрэндэ тарыа худалдаха социалис уялгаяа сентябриин 20 хүрэтэр дүүргэхэ аргатай.

Д. Дампилон,
Баргажанай үйлэдбэриин
управлениин түсэблэлгын-
экономическа таhагай
начальник.

Политическэ hуралсалай жэлые hайнаар угтахын түлөө

Юрэнхы эрдэмэй hургуулида, техникум, вузда түрүүшын хонхын жэнгирhэнhээ хойшо hара болоhоор байтар, октябриин 1-hээ городуудта, хүдэлмэришэдэй тосхонуудта, октябриин 15-hаа,—хүдөө нютагуудта политическэ гэгээрэлэй hуралсалай шэнэ жэл эхилхэнь. hайн бэлэдхэлтэйгээр энэниие угтахын, үнгэргэхын тулада хото хүдөөгэймнай партийна организацинууд, эмхидхэлэй хүдэлмэри яhала ябуулжа байнхай. Улаан-Үдэ ниислэлдэмнай пропагандистнуудай республиканска семинар дүрбэн хоногто боложо hаяшаг үнгэрбэ. Ямар кружок, hургуули хаана хэдэй хабаадалгатайгаар эмхидхэгдэхэб гэжэ олонхи газарта сүм тодоруулагданхай.

Жэшээлхэдэ Хяагтын совхозой партком (секретарь нүхэр Касаточкин) политhуралсалай дүрбэн янзын hургуули, кружогуудые ажахынгаа түбтэ, отделенинүүдтэ нээхэнь. Нэгэдэхи отделениин hуурин Хилгантада 37 хүн hурагшадтай коммунис хүмүүжүүлгын hургуули, Мүрөөшэ тосхондо 36 шагнагшадтай үдэр үдэртэ боложо байгаа политикые үзэхэ кружок, Усть-Киранда 32 хүнhээ бүридэhэн коммунис ажалай hургуули, совхозой конторой дэргэдэ гуша гаран хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар хүдөө ажахын экономико шудалха кружок хүдэлхэ болонхой. Олон жэлдэ хүдэлжэ, баян дүй дүршэлтэй болоhон нүхэд Ильтов Даниил Васильевич, Будаев Бабасан Дабаевич ба бусад пропагандистнуудаар томилогдонхой. Бээе даагаад hурагшадта зорюулhан семинар, консультаци саг сагтаа үнгэргэгдэжэ байхаар хараалагдана. Тиигэжэ политическэ hуралсалай али нэгэн түхэл янзада бүхы коммунистнууд, дииланхи комсомолшууд, партийнабэшэ эдэбхитэд, ажалай түрүүшүүл хабаадажа, эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлхэ hанал хүсэлөө бэелүүлхэнь. Үргэниитэ хүдэлмэришэдэй hуралсалые хайшан гэжэ эмхидхэбэл ажал хэрэгтэ, коммунис хүмүүжүүлгэдэ аша туhатай байхаб гэhэн асуудал отделенинүүдэй эхин партийна организацинуудай хамтын суглаан дээрэ дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэгдэhэн, тодорхой тогтоол абтаhан байгаа.

Эртэнhээ хараалагдаhан хэмжээ ябуулганууд саг дороо дүүргэгдэжэ, мүнөө Хяагтын совхозой партийна организаци гансашье политическэ hуралсалаар бэшэ, мүн механизаторнуудай бүгэдэ ниитын, ажалшадай мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ hургуули, курсануудые эмхидхэхэ талаар ехэхэн хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулна.

Гэхэ зуура, хаа хаанагүй промышленна предприяти, колхоз, совхозой, эмхи зургаанай партийна организацинуудта политическэ hуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл бүрин түгэс хэгдэжэ, дүүргэгдэшоо гэхын аргагүй. Зарим хүдөөгэй партийна комитедүүд хуряалгын халуун хаhада сүлөө олдоногүй гэжэ шалтаад, ажалшадайнгаа hуралсалые эмхидхэлгэдэ hанаагаа багаар хандуулна. Политhуралсалай шэнэ жэлдэ хэр зэргэ бэлэдхэл ябанаб гэжэ Хурамхаанай совхозой парткомой секретарь нүхэр Надагуровта хандахада: «мүнөө энээниие хэлсэхэ заб туха болоногүй, октябриин 15 хүрэтэр саг үшөө бии хаям, тэрэ болотор шиидхэхэ, эмхидхэхэ юумэеэ хэжэ үрдинэ бэзэбди» гэжэ харюусаад, бэшэ юумэ нэмэжэ хэлэхэ аргагүй байба. Политическэ гэгээрэлэй асуудалые иигэжэ хожомой хэрэгтэ бодохо ябадал ажалшадай hуралсалда ехэхэн хохидол үзүүлжэ болохо бшуу. Мүнөө үедэ совет үргэниитэ зоной эрдэм hуралсалаа улам дээшэлүүлхэ гэhэн эрмэлзэл зорилгые али болохоор дэмжэжэ, тэдэнэртэ таатай зохид эрхэ нүхэсэл байгуулха гээшэ партийна организацинуудай нэн түрүүшын нангин уялга мүн. Тиимэ hэн тула энэ хэрэгтэ урданайхи шэнги халирхайгаар, ёho тэдысэ хандаха ушар яашье тэсэжэ болохогүй, шэнэ жэлэй hуралсалай бэлэдхэл хаа хаанагүй эршэмтэй, эмхитэйгээр ябуулагдажа, hаяын сагта дүүргэгдэхэ ёпотой.

Энэ жэлэй политическэ hуралсалай жэлэй онсо илгаань юуб гэхэдэ, КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шэнэ эрилтэнүүдые бэелүүлэн, марксистско-ленинскэ теори гүнзэгыгөөр тайлбарилха, ажалшадай политическэ hуралсалые саашадань hайжаруулха хэрэг болоно. Политическэ гэгээрэлэй гол удхань хадаа марксизм-ленинизмын шухалын шухала теоретическэ асуудалнуудые, КПСС-эй XXII съездын, ЦК-гай ноябриин болон июниин пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые шудалха гэhэн зорилго болоно, гэхэ зуура ойлгожо, мэдэжэ абаhан эрдэм хэшээл хүнэй бодото ажалда, ажабайдалдань хэр hайн нүлөө үзүүлнэб гэhэн эсэсэй үрэ харагдаха зэргэтэй. Буржуазна үзэл бодолтой, дэлхэйн коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ ревизионизмын, хуушан үзэл баримталха, олониитэhээ таhарха ябадал гаргалгын элдэб үзэгдэлнүүдтэй тэмсэхэ асуудалнуудаа политическэ hуралсалда ябагшадай мүн лэ hонирхохо, шудалха байhаниинь дамжаггүй. Политическэ hуралсалда hайнаар бэлэдхэхэ, тэрэниие үндэр дээдэ хэмжээндэ үнгэргэхэ ябадал эдэл гол зорилгонуудта хамжуулагдаха зэргэтэй.

Политическэ гэгээрэл эрхилхэдээ hуралсалай элдэб янзын түхэл хэлбэри хэрэглэгдэдэг гээшэ. Али нэгыень hунгахадаа коллективүүдэй үмэнэ табигдаhан тодорхой зорилгонуудые, хүн бүхэнэй hонирхол болон хүсэл эрмэлзэлгые, политическэ бэлэдхэлые, юрэнхы эрдэмые, хэдэг ажалайнь шэнжые хараадаа абаха хэрэгтэй. Илангаяа хүдөө нютагта таарамжатай гэжэ үзэгдэhэн тодорхой экономико, политическэ эрдэм, коммунис хүмүүжүүлгын болон үйлэдбэриин мэргэжэл дээшэлүүлхэ hуралсалые нэгэдхэн эмхидхэхэ хэрэгтэ hаналаа табихаар болоо. Республикымнай колхоз, совхозуудта hуралсалай комбинадуудай тогтоогдобол бүрил hайн байгаа.

hуралсалаа эмхитэйгээр үндэр дээдэ идейнэ хэмжээндэ эрхилэгдэхэ ушар эсэстээ пропагандистын шадабари, оролдолгоhоо дулдыдаг hэн тула, эрдэм бэлиг ехэтэй, эдэбхи үүсхэл hайнтай залуу мэргэжэлтэдтэ, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдтэ энэ харюусалгатай, хүндэтэй хэрэг даалгаха, дүй дүршэлөөр баян түрүү пропагандистнарай хүдэлмэриин hайн жэшээ согсолон дэлгэрүүлхэ шухала. Партийна гэгээрэлэй кабинедүүд партийна комитедүүд пропагандистнуудтаа хододоо тодорхой туhаламжа, методическа заабари үгэжэ байха уялгатай. Бүхы колхоз, совхозуудта, томо промышленна предприятинуудта олониитын хүсөөр политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдые эмхидхэхые hайшаагдана.

Комсомолой политическэ гэгээрэлэй hуралсалай бэлэдхэлые партийна организацинууд мүн лэ үдэр бүхэнэйнгөө анхарал оролдолгодо абажа, энэ талаар үзэгдэhэн горитой дутагдалнуудые зайсуулхын тула комсомольско организацинуудта туhалха уялгатай.

Партийна организацинууд хадаа политическэ гэгээрэлэй hуралсалай шэнэ жэлые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтажа, соёл сурталай, коммунис хүмүүжүүлгын энэ тон шухала хүдэлмэриие удха түгэлдэрөөр эмхидхэхын, марксизм-ленинизмын пропагандын шанар болон нүлөөе дээшэлүүлхын түлөө оролдосотойгоор тэмсэхэ зэргэтэй.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн XVIII сессидэ СССР-эй, УССР-эй, БССР-эй делегацинууд

Сентябриин 17-до нээгдэхэеэ байгаа Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Генеральна Ассамблейн XVIII сессиин хүдэлмэридэ хабаадаха СССР-эй делегациие иимэ хүнүүдhээ бүридэхэ гэжэ ССР Союзай Министрнүүдэй Совет тогтообо: А. А. Громыко (делегациие толгойлогшо), В. С. Семенов, Н. Т. Федоренко, М. А. Меньшиков, С. А. Азимов (делегациин гэшүүд), Делегациин гэшүүдэй орлогшонороор иимэ хүнүүд баталагдаба: Г. П. Аркадьев, И. Н. Земсков, К. В. Новиков, П. Д. Морозов, В. Г. Солодовников.

***

Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Генеральна Ассамблейн XVIII сессидэ ошохо делегациие Украинын ССР-эй Министрнүүдэй Совет иимэ хүнүүдhээ батална: Л. Ф. Паламарчук (делегациие толгойлогшо), Л. Е. Кизя, Е. И. Згурская, М. Д. Поляничко, А. А. Бойко (делегациин гэшүүд).

***

ООН-эй Генеральна Ассамблейн XVIII сессиин хүдэлмэридэ хабаадаха БССР-эй делегациие Белоруссиин ССР-эй Министрнүүдэй Совет иимэ хүнүүдhээ батална: К. В. Киселев (делегациие толгойлогшо), П. Е. Астапенко, М. А. Минкович, И. П. Шамякин, Г. Г. Чернущенко (делегациин гэшүүд).

[...]нэрhээ жэшээ абагты!

[Пе]тропавловка. (Телефо[ноор] абтаба). Зэдын үйлэдбэ[риин] управлениин Борьёогой [колх]зой комбайнер Кирилл [...]евич Зайцев тарыа ху[ряалг]а дээрэ гайхамшаг ам[жалт]а туйлана.

[...]эр Зайцев «СК-3» түхэ[...]комбайнда «ЖБН-10» гэ[...]ргэн абасатай шэнэ жат[...]агтагалан хүдэлжэ, 17 [...]соо гансаараа 1000 гек[т]арыае баал болгоhон бай[...]Тиигээд үндэр социалис [...]яа нэрэтэй түрэтэйгөөр [...]гээ.

[...]вхозойнгоо түрүү комбай[...]Кирилл Зайцевай бүтээсэ [...] ажалhаа жэшээ абан, [...]хи механизаторнууд Ана[...] Ковшин, Петр Калаш[...], Василий Тугаринов [...] эрхимээр ажаллана. [...]уу механизатор, Буряа[...]хүдөө ажахын институдай [...]ент Александр Лубсанов [...]-3» комбайнаар 5 үдэр соо [...]гектарай баал суглуулжа [...]од, социалис мүрысөөндэ [...] hууринуудай нэгые эзэл[...]

[...]анизаторнуудайнгаа шэн[...]тойгоор, бүтээсэ ехэтэй[...] ажаллаhанай ашаар энэ [...]з ургасынгаа нилээд ехэ [...]ие хуряагаад, гүрэндөө 9 [...]ан центнер тарыа тушаа[...]

А. Модонов,
«Зэдын үнэн» газетын
хүдэлмэрилэгшэ.

Сентябриин 10-най байдалаар республикын колхоз, совхозууд гүрэнэй амбаарта 3 миллионhоо үлүү пүүд тарыа оруулаад байна. Тиихэдэ Зэдын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд тарыа тушаалгаар республика соогоо түрүү hуури эзэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой ороohоной тоог дээрэ. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Республикын колхоз, совхозуудай, бусад ажахынуудай гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха түсэбэй дүүргэлтэ тухай

1963 оной сентябриин 10-най мэдээн

(9 hарын түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Үйлэдбэриин управленинүүд, аймагууд	Мяхан	hүн	Үндэгэн	Ноohон
Баргажанай	62	89	113	90
Зэдын	61	80	104	88
Кабанскын	84	72	92	93
Хяагтын	56	75	107	89
Мухар-Шэбэрэй	45	71	99,3	84
Түнхэнэй	53	66	75	86
Улаан-Үдын	49	81	116	100,4
Хориин	60	78	102	92
Баунтын аймаг	59	89	—	—

ЗУРАГЛАЛ

Алтан наранай шаргал элшэ үргэн дайдын нюрган дээрэ бүхөөр загсашаhандал үзэгдэнэ. Оршон тойрон аали намдуу, hэрюухэн. Гоёл саг оробо даа. Шара набшын үе хүрэжэ ерэбэ гээшэ ха юм.

Тиимэ аали аажам байдалые эбдэжэ, нэгэ комбайн гүбөө махаад, шангаар хүнхинэн ерэбэ. Жолоошонь Дашидоржо Санжижапов — үндэр дорюун бэетэй, нара hалхинда эльбүүлжэ харлашаhан шарайтай хүн, шэрүүн янзын эрэ шанга дуугаар хэлэнэ:

— Энэ тэнгэримнай сэхэлдижэ, бэлэ hаяаршье бороо орохоёо болибо. Хуряалгаяа үнгэргэхэдэ аятай саг болоо...

— Теэд ажал хэрэгтнай hайн ябажа байна гээшэ гү?..

— Сэхынь хэлэхэдэ, тухашаруушаг байнабди. Хэхэ юумэ хэлэшэгүй ехэ. Үдэр hүнигүй хүдэлхэ хэрэгтэй...

— Та өөрөө үдэр бүри хэды га газарта хуряалга хэнэбта?..

— Хари хорин табан гектарай тарыа сабшажа унагаанаб. Нүхэдни бүри ехэ амжалта түйлана,—гээд тэрэ хөөрэжэ эхилбэ; —Дондок Базаров «ЖБ-4» маркын лафетнэ жаткаар үдэр бүри 28—29 га тарыа сабшажа унагаана. Тиихэдэ комбайнай жолоошон Гомбожап Цыденжапов 23 га газарта сабшана.

МОГСОХОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

— Та өөрөө яагаад иимэ амжалта түйланабта?—гэжэ би тэрээнhээ асуубаб.

— Юун гэжэ хэлэлтэйб даа?—гээд Дашидоржо бодолгото болоhонойнгоо удаа:—оролдожо, эрмэлзэжэ ябаhанай ашаар болоо юм рааб даа. Машинынгаа орёо оньhые саг соонь заhабарилжа, тоhодожо ябаха хэрэгтэй ха юм. hайнаар, нарин нягтаар абажа ябахада, комбайн эбдэрхэ, зогсохогүй бшуу,— гэбэ.

Би тэрээнтэй үшөө олон юумэ тухай дуу гаралсаад, саашаа яаран ябаха ушартай болобоб. Энэ зоримгой, зүлгы хөөрөөтэй нүхэр, юундэшьеб, минии сэдьхэлдэ дулаанаар hанагдажа байгаа hэн.

Бүри удэшэлэн Могсохон тосхондо ерээд байхадаа, механизаторнуудай бригадир Цыренамдак Намсараевые золгожо, тэрэ нүхэр тухай асуухадам, иигэжэ хөөрэбэ:

— Дашидоржо Санжижапов тухай мэдэхэ хүсэлтэй гүт? Энэ нүхэр манай эрхим механизаторнуудай нэгэн гээшэл даа. Арба hайса гаран жэлдэ манай бригадада ажаллажа ябаха зуураа, нилээд дүй дүршэлтэй болоhон, уралан нарижуулгын хэдэ хэдэн дурадхалнуудые оруулhаншье байха. Мүнөө тарыа хуряалга дээрэ совхозой комбайнернуудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ, «Эрхим комбайнер» гэhэн дамжуулгын Улаан туг, 150 килограмм ороohо шан абаба. Мүн лэ иимэ шанда манай бригадын комбайнер Гомбожап Цыденжапов хүртэлсэhэн байха...

Бригадир Намсараев тэрэниие дэмы талаар иигэжэ магтаагүй. Үнэхөөрөөшье, комбайнер Дашидоржо Санжижапов зон нүхэдэйнгөө, совхозойнгоо хүтэлбэрилэгшэдэйшье урда нилээд хүндэтэй болонхой юм. Жэлэй дүрбэн сагта ямаршье ажалда ябахадаа, өөрынгөө даажа абаhан хүдэлмэри урагшатай hайнаар бүтээдэг. Хамтынгаа эд зөөри арьбадхан ехэ болгохын тула оролдожо ябадаг юм.

Дашидоржо Санжижапов комбайн, трактор болон автомашина жолоодохо hургуулинуудые дүүргээ. Тиигэбэшье бэеынгээ амарые хараад ябажа үзөөгүй. Ажал хүдэлмэриин эгээл хүндэ газарта оролсодог. Тарыа хуряалгын энэ халуун хаhа соо комбайнай жолоодо hуухаараал hуугаа. Амжалтатай hайнаар ажаллахадань, тэрээнэй элбэг баян дүй дүршэл туhална ха юм.

— Үдэрэйнгээ даабариие хоёр дахин үлүүлэн дүүргэхын түлөө оролдохоб. Мүнөөдэр түйлаhан амжалтамнай үглөөдэр багахан болодог ха юм. Тиимэhээ үдэр бүри ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлхын түлөө тэмсэхэ ёhотойбди,—гэжэ тарыа хуряалгын эхилхэhээ урда тээ механизаторнуудай суглаан дээрэ мэдүүлээ hэн.

Мүнөө энэ хэлэгшэдээ дүүрэн хүрэбэ ха юм. Үдэр соогоо 15 гектар тарыа сабшахын орондо 23—25 гектар хүрэтэр унагаана.

Иигэжэ урагшаа hанаатай, дүй дүршэл ехэтэй механизаторнуудай эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллан ябаhанайнь ашаар Хориин управлениин Чисаанын совхозой хоёрдохи фермын ороohо тарыан гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряагдажа эхилээд, оройдоо 15 хоногой турша соо сүм дүүргэгдэжэ, октябриин 1 болотор тарыалан дээрэхи бүхы hолоомо сэбэрлэгдэн абтахаар хараалагдана.

Эндэ бүхы дээрээ 50 гаран хүн, 7—8 трактор, 10 гаран комбайн, 4—5 автомашина хүдэлгэгдэнэ. Энэ фермын ажалшад 7000 центнер hайн шанартай ороohо тарыа Эхэ орондоо тушааха юм.

Ажалша, зоримгой хүнүүдэй hанаhандаа хүрэжэ, hарбайhанаа бариха байhанда батаар найдахаар. Эдэнэй түрүү зэргэдэ комбайнер Дашидоржо Санжижапов ябалсана.

Гушабал Даржаев.
Хориин аймаг.
Чисаанын совхоз.

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Ажалай вахтада жагсанхай

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай цех, руднигуудаар Октябриин революциин 46 жэлэй ойн урда тээхи социалис мүрысөөн дэлгэржэ байна. «Первомайский» гэжэ руднигай хүдэлмэришэд ажалай вахтада жагсаад, нэмэлтэ уялгануудые абаба.

Тус руднигайхид молибденэй руда малтаха сентябрь, октябрь һарынгаа түсэб октябриин 18 болотор дүүргэхэ, тиихэдэ 10 һара 6 үдэрэй түсэб 104 процент дүүргэхээр шиидээд, Октябриин ойн хүндэлэлдэ социалис мүрысөө үргэноор дэлгэрүүлээ гэһэн уряатайгаар комбинадай бусад цех, руднигуудай коллективүүдтэ хандаһан байна.

Эдэнэрэй уряае комбинадай капитальна барилгын управлениинхид халуунаар дэмжэбэ. Шэнэдхэн хубилгагдажа байгаа молибденэй фабрикын бүхы барилгануудые, «Холтосон» руднигые үһаар хангаха түхеэрэлгэнүүдэй түрүүшын ээлжээе октябриин 20 болотор ашаглалгада үгэхөөр шиидэбэ. Тэрэшэлэн октябриин 30 хүрэтэр «Холтосон» руднигта электро-дамжуулгын подстанци, октябриин 1 болотор 36 байратай гэр баригдажа дүүргэгдэхэ.

Комбинадай бусадшье цех, руднигууд шэнэ уялгануудые абанхай.

Зэдын комбинадайхид вольфрамай концентрат абаха сентябрь—октябрь һарынгаа түсэб бүхы дээрэнь 106 процент, молибденэй руда — 103 процент дүүргэхэ гэбэ. Тиигэжэ продукци гаргаха түсэбынь 104 процент дүүргэгдэхэ, ажалайнь бүтээсэ түсэбөөр хараалагдаһанһаа 4 процентээр дээшэлхэ, продукциинь үнэ 0,3 процентээр хямдарха байна.

А. Ткач.

Булад шудхагшадай үгэ

Манай орондо коммунизм байгуулха Программа баталан абаһан КПСС-эй XXII съездын нээгдэһэнһээ хойшо 2 жэлэй ой байгша оной октябриин 17-до гүйсэхэнь. Энэ үдэр локомотив-вагон заһабарилгын заводой булад шудхадаг цехэйхид эрхим бэлэг бэлдэжэ, Агуужэ Октябриин 46 жэлэй ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтаха гэжэ шиидэнхэй. Тэдэнэр сентябрь һарада түсэбһөө гадуур 90 тонно шэнгэн булад, 20 фасонно шудхамал, 30 тонно слиткэ, 24 паровозой цилиндр үгэхэ юм.

Булад шудхагшадай үүсхэл заводой бусад цехүүдээр дэмжэгдэнэ.

И. Петров,
локомотив-вагон заһабарилгын заводой парткомой секретарь.

Булад хүлэгые бугуулагша

Слюдянка—Петровский завод станцинуудай хоорондын түмэр зам шадархи тосхон, һууринуудай хүн зон, түмэр харгы зубшаһаа тарялан, сабшалан дээрэ ажаллажа байгшад ута ута поезднуудые шэрээд, утаа тооһо бурьюулһан паровозуудые энээнһээ урда ходо харадаг байгаа. Харин мүнөө гансахан паровозуудые бэшэ, мүн утаа униаргүй, абяа шэмээгээр бага тепловозуудые харадаг болонхой. Тэрэнэй шэрэһэн поезднуудшье бүри ута, ябадалыньшье түргэн.

Түмэр замай Улаан-Үдын отделенидэ арадай ажахын ашаа шэрэлгэ, пассажирнуудые зөөлгэ бүхыдөө байгша оной 4-дэхи кварталда тепловозуудаар бэелүүлэгдэдэг болохо юм. Энэ шухала хэрэгтэ бэлэдхэл мүнөө түлэг дундаа ябажа байна. Манай харгыгаар тепловоз ашаглаха туршалга хэгдэжэ дүүрээд, түрүүшын тепловозууд саг үргэлжэ ябажа эхилэнхэй.

Эдэниие жолоодогшодой нэгэн, анхандаа паровозой машинист байһан Ибрагим Сайфутдиновтай ээлжээтэ рейстээ мордохоёо байхадань уулзажа, ажал хэрэгээрнь һонирхон, хөөрэлдэһэн байгаабди. Нүхэр Сайфутдинов паровозой машинистын орлогшоор, машинистаар арба гаран жэл хүдэлжэ, ехэ дүй дүршэлтэй болоһон, хараха янзада даруухан, хөөрэлдэхэдэ олон үгэгүй. Манай Ибрагим шалихада дурагүй, хэлэһэндээ хүрэдэг, үгэеэ үгэбэл — дүүргэдэг, ёһотойл нүхэр гээшэ, — гэжэ нүхэдынь дэмы хэлсэдэггүй.

Ажал тухайнь һурахадамнай, нүхэр Сайфутдинов:

— Ехээр хөөрэжэ, хүниие һонирхуулжархихаар юун байхаб даа. Тепловозой кабинада һууһаар жэл тухай болож байнаб. Паровоз тепловоз хоёрые жэшэхын аргагүй, — гээд хөөрэлдөөгөө дүүргэхээр забдаа бэлэй. Бидэнэршье мэгдэхэеэ һанабабди.

Теэд энэмнай дэмы байшоо. Үгэеэ ойлголсожо, саашадаа зугаалхадамнай, Ибрагим Сайфутдинов ажал хүдэлмэри тухайгаа манда ойлгосотойгоор, һонирхолтой жэшээ баримтануудые дурдажа байгаад хөөрөө һэн. Энэ хөөрэлдөөнэйнгөө удхые тобшоор найруулбал иимэ юм:

Отделениин харгыгаар тепловозууд ябажа эхилхэнь гэжэ мэдэгдэмсээрнь, нүхэр Сайфутдинов бүлэг нүхэдтэйгөө хамта ажалһаа һамшангүй, тепловозой машинистнарай курсада һуража эхилһэн юм. Паровоздо хүдэлжэ байгаад һуралсахань бэрхэтэй байба. Рейстэ гараад заримдаа хэшээлһээшье гээгдэхэ ушар үзэгдөө. Иимэ бэрхэшээлнүүдтэй бусадшье нүхэдынь (тэдэнэр баһал ажаллажа байгаад һуралсаһан юм) ушарһан байха. Тиибэ ябабашье бэе бэедээ туһалалсан, һуралсалаа һайнаар дүүргэжэ, тепловозой машинистын дипломтой болобо.

Паровозой машинистаар хэдэн жэл хүдэлжэ дүй дүршэлтэй болоһон аад, тепловозой машинистда һуралсаха ямар баа болоо юм гэжэ зарим хүнүүд гайхажа магад.

Энээндэ нүхэр Сайфутдиновай өөрынь үгөөр харюусая:

— Тепловоз жолоодохын тула электричество, механика, автоматика, физикэ гэхэ мэтые һайса мэдэхэ хэрэгтэй. Урдань энэ талаар паровозой машинистнуудта ехэ эрилтэ табигдадаггүй һэн. Харин тепловозой орёо нарин приборнуудые, оньһон техникые өөрынгөө мэдэлдэ абахын тула һуралсаха хэрэгтэй ха юм.

Тепловозой паровозһоо ямар ашаа үрэтэй байһан тухайдань хөөрэхэ зуураа, манай нүхэр иимэ жэшээ харуулаа һэн: — Мысовой-Петровский завод хоёрой хоорондо хүндэ ашаатай поезд шэрэхын тула анханда, мүнөөшье 2 паровоз хэрэглэгдэнэ. Харин нимэ поездые нэгэ тепловоз гансаараа хүнгэхэнөөр абаад ябадаг. Мүн сагшье ехээр алмагдаха — тепловозын паровозһоо нэгэ час түрүүлэн поезд асараад байдаг. Вагонуудай эрьежэ ерэхэ саг хороогдоно, арадай ажахын ашаанууд хэрэглэгшэдтээ түргөөр хүргэгдэнэ, олон паровоз ондоо поезднуудые шэрэхэ аргатай болоно. Паровоздо хүдэлдэг олон хүнүүдһээ бүридэһэн бригадын оронда тепловоздо хоёрхон лэ хүн хүдэлнэ.

Эдэ бүгэдые мүнгэдэн тооложо үзэбэл, гүрэнэй хэды ехэ мүнгэ зөөри алмагдана гээшэб. Тепловозой машинистнуудай өөһэдынь ажаллахада таатай зохид болоһон тухайнь эндэ тоотоногүйбди.

Гадна өөһэдынгөө хани нүхэдэй: коммунис ажалай ударник машинист Черников, машинистнууд Власов, Довгун гэгшэдэй, тэдэнэрэй багшанар-инструкторнууд Владимир Лавушкин, Евгений Князев гэгшэдэй оролдолго, туһаламжа тухай нүхэр Сайфутдинов халуун дулаан үгэнүүдые хэлэбэ. «Ганса сусал гал болодоггүй, ганса хүн хүн болодоггүй» гэдэг арадай үгэ тэрэ үедэ манай досоо орожо байгаа бэлэй.

Тепловозой машинистын нигэжэ зугаалха, хэдэг ажалайнгаа удха шанар тухай хөөрэхыень шагнажа байхада ехэл зохид, баярламаар байгаа һэн. Мүнөө сагай хүнүүд лэ, хүдэлмэридөө коммунис ёһоор хандадаг хүнүүд лэ ажал тухайгаа иимэээр бодожо ябана ха юм. Иимэл даа, манай хани нүхэд! Уданшьегүй ябаха сагынь ерэжэ, тепловозойнгоо сигнал үгөөд, алн замдаа мордоходонь, һайн һайхан ябажа ерэхыень хүсөөд үлөө һэмди.

Д. Цыбикжапов.

ЛВРЗ-гэй механическа цехтэ Алексей Татарников 12 жэлээ хүдэлжэ ябана. Тэрэ энэ жэлдэ ажал хүдэлмэреэ таһалгаряагүйгөөр үдэшын 6-дахи класс дүүргэээ. Зураг дээрэ: коммунис ажалай ударник А. Татарников.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

СОВЕДҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ

АЖАҺУУДАЛАЙ АСУУДАЛДА АНХАРАЛ ТАБИН[А]

Түгэс баян Түгнэ голые үгсэбэл «Эрдэм» совхозой түбтэ ерэхэт. Энэ ажахы Түгнын сельсоведэй оршон соо байдаг. Сельсоведэй мэдэлдэ 11 һууриин тосхон, совхозой 5 отделениин мянга гаран ажалшад бии юм.

Мүнөө таряа хуряалгын халуун хаһа соо, үбэлдэ бэлэдхэлэй үедэ сельсоведэй ябуулжа байһан ажал хүдэлмэридэ үшөөл олон дутуу дунданууд ушарһаар.

АЖАЛ ХҮДЭЛМЭРИ АЖАҺУУДАЛҺААШЬЕ ДУЛДЫДАДАГ...

Хүн зоной ажал хүдэлмэридөө шударгыгаар ябахын тула хамагай түрүүндэ тэдэнэй ажаһуудал, эрилтэ тухай бодохо хэрэгтэй ха юм. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй тогтоолнууд соо ажаһуудалай асуудалда ехэхэн анхарал хандуулагдаһан байна.

Мүнөө таряа хуряалгын үедэ совхозой хүдэлмэришэд яһала олон аад, хаанаашье хүрэнэгүй. Жэшээлхэдэ, совхозой түб—Түгнэ тосхон 200 тухай үрхэтэ айлтай, тиигэбэшье 1-дэхи отделениин тоог дээрэ 2 халаанда хүдэлхэ хүнүүд үшөөл дуталдаһаар.

Тиин гэһээ хүүгэдэй гансахан ясли Түгнэ тосхондо бии. Тэрэнь оройдоол 26 һууритай.

Сельсоведэй түрүүлэгшэ нүхэр Агафья Яковлевна Федороватай ясли тухай хөөрэлдэхэдэ:

— Бидэ юу хэжэ шадаба гээшэбибди. Ажалда ябахаар аад, олон үхибүүтэйдээ һаатаһан 100 гаран эхэнэрнүүд тосхон соо бии бэзэ. Теэд Мухар-Шэбэрэй аймгүйсэдком үхибүүдэй ясли барилгада мүнгэ һомолногүй.

Түгнэ тосхондо 150-яад үхибүүдэй хүмүүжүүлэгдэхэ саадай гэр совхоз бариха аад, тэрэнээ бүтээнгүй орхижорхёо. Һанаад үзыт: совхозой 5 отделени — Хүсөөтэ, Шэнэһэтэ, Боом, Түгнэ, 2-дохи отделени — томохон тосхонууд. Теэд үбһэ хуряалгыншье үедэ хүүгэдэй саг зуурын ясли нээһэн ябадал байхагүй. Угайдхадаа, совхоз өөрынгөө ажал хүдэлмэриин тала хаража, хүүгэдэй ясли барилгада анхаралаа табихаар ха юм. Тэрэшэлэн сомоной Совет совхоздо ясли барюулха гэжэ оролдохо зэргэтэй аад, һанаа амар һуужа байхань гайхалтай. Түгнэ тосхоной (1-дэхи отделениин) хүүгэдэй яслида мүнөө үень гэрэй эзэн эхэнэрнүүдһээ 150-яад мэдүүлгэ оронхой. Теэд яслидань һуури байхагүй.

Саһа бороогой, нойто хүйтэнэй саг газаа орожо ерэбэ. Тиин гэһээнь сельсоведэй мэдэлдэ байдаг фельдшерскэ 4 пункт үшөө хүсэд заһабарида ороодүй.

— Аймгүйсэдкомой финансын таһаг үбэлдэ бэлдэгты гэжэ оройдоол 600 түхэриг һомолоо. Түлеэ залһаяа бэлдэһээр байтар мүнгэмнай хадоршоно. Бодоод үзэгты: нэгэ кубометр түлеэ бэлдэхын тула 4 түхэриг гаргашалнабди, — гээд сельсоведэй түрүүлэгшэ Федорова гэмэрнэ.

Харин хүдэлмэришэдэй байра, бэшэшье гэрнүүдые заһабарилха хүдэлмэри хойшо татагдана. Манай һанахада, Түгнын сельсоведээрхин үүсхэл, оролдолго гарганагүй гээшэ ха. Юундэб гэхэдэ, ядахын сагта Түгнэ тосхондохи гостиницада, Хүсөөтын клубта түлеэ бэлдүүлхээр байгаа ха юм.

Культурно-ажаһуудалай комиссиин түрүүлэгшэ Илья Борисович Лебедев (Түгнын дунда һургуулиин директор) һургуулиингаа ажалаар дашуураад, Соведэй хүдэлмэри биратайгаар ябуулнагүй. Сельсоведэйхид ажалшадые хартаабха, овощ болон бусад эдеэ хоолой зүйлөөр хангалгын асуудалда анхарал багаар табина.

Совхоз соохи ори гансахан столово юундэ ёһоор хүдэлнэгүйб? Столовые даагша Калашникова, эдеэ шанагша Новикова ажаллаха хүнэй талдажа байһан тухай соведтэ дуулгаал ёһото...

ХУБИИНГАА ХЭРЭГ[ТЭ] ДАШУУРААД...

Сентябриин 8-най а... тын үдэр совхозой ажа... гэрэй эзэн эхэнэрнүүд... бүүд хүрэтэрөө, угаа ол... —хартаабхын поли дээ... ларба. Эдэнэр совхоз... хартаабха хуряалсахын... да бэшэ, харин үмсынг... таабха малтахаяа ерэһ... шоо. Гэхэ зуура, совхо... рьяата 217 гектар хар... ургаһан зандаа һууна... сельсоведээрхин хар... малталгада хүн... олоор гаргаха ябуулга... байһаниинь гэмшэлтэй.

«Эрдэм» совхоз мүнө... тонно хартаабхын үрэһ... лэдхэхэ түсэбтэй, тииг... хартаабха хадагалха... дынь хушалтагүй, орой... хой байһаар. Сельсове... энээниие хаража байга... лэ хажуугаарнь һанаа... гарана.

Түгнын сельсовед... үүсхэл оролдолгоор... багашаг байна. Энэнь... дээрэһээ харагданаб?... тосхоной гэрэй эзэн... нүүдэй хүсөөр ниитын... эмхидхэхэдэ болохо һэн... тухай дурадхалшье... ведтэ ороһон байха.

Г. Дашаб...

Ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэдэ литература туһална

Багшын дүршэлһөө

Оронгын, Хэжэнгын һургуулинуудай 6-7-8 классуудта ород хэлэн ба литература ямараар заагданаб, үхибүүдые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ тэрэ хэр ехэ нүлөө үзүүлнэб гэһэн асуудал гурбан жэлэй туршада шэнжэлэн харагдаа.

Найман жэлэй буряад һургуулинуудта үзэхэ литературна уншалгын шэнэ программа багшанарта ехэ арга боломжо нээжэ үгэнэ гэжэ хэлэхээр. Илангаяа үхибүүдэй ухаан мэдэрэлые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ онсо ехэ удха шанартай байна.

Оронгын һургуулиин ород хэлэ ба литература заадаг багшанар В. В. Семенова, Р. Ж. Жалсанова, Хэжэнгын һургуулиин багшанар Б. С. Мункина, Г. Б. Лыкшитова, П. О. Одонова гэгшэд ажалай һайн һайхан ашa үрые, хүнэй ухаан сэдьхэлые тэрэнэй шэмэглэн гоёодог, хүмүүжүүлдэг байһые үхибүүдэй урда ойлгосотой тодоор совет литературын материалнуудай үндэһөөр дэлгээжэ үгэдэг юм. Н. Островскиин, В. Маяковскиин, М. Шолоховой, М. Исаковскиин, А. Кешоковой болон бусад гайхамшагта уран зохёолшодой зохёолнуудтай һурагшад танилсана. Тиихэдээ хамтын ажалай, хамтын тэмсэлэй, социалис ёһоной ажалай арюун нангин уг зорилгые гүлмэрхэн сэдьхэлдээ бүхөөр хадуужа абадагынь дамжаггүй. Олон ушарта тэдэнэр буряад уран зохёолшодой зохёолнуудые уншахыень һурагшадтаа дурадхана.

Нэгэ жэшээ. Һуралсалай жэлэй нэгэ хэшээлдэ багша Жалсанова (Оронгын һургуули) А. Кешоковой «Хүлһэнэй дуһалхан» гэһэн шүлэгые уншажа, удхыень ойлгохые дурадхаһан юм. Ехэшье бэшэ аад, удхаараа һонор тодо, гоё һайханаар бэшэгдэһэн энэ зохёолые һурагша бүхэн ехэл атаархан уншаа. Тэрээн соонь ажалда дуратай хүбүүхэнэй гүн сэдьхэлэй баяр, зоригжол, тэрэнэй тунга ухаанда ороһон түрүүшын бодол, һанаан тухай эгээл үхибүүдтэ ойлгосотойгоор хэлэгдэнэ. Тэрэ хүбүүхэн ажалһаа хоргодоно бэшэ, харин ямаршье ажалда дуратай — хүрзэ, хюрөө болон шэмхүүртэй «нүхэсэнэ».

Эгээл энээхэн удхыень һурагшадай бүгэдэ шахуу багшадаа тайлбарилжа үгэһэн дээрэһээ харахада, ажалда дуратайгаар үхибүүдые хүмүүжүүлгэдэ литературын нүлөө элитээр тодорно. Үхибүүд ажалай һайн һайхан талые ойлгожо абана, тэрэ хадаа зондо, ниитэдэ, мүн өөртэньшье туһатай, ажалгүйгөөр хүн ажаһуужа шадахагүй гэжэ мэдэрдэг болохо бшуу.

Багша гансахан энэ ном уншалгаар хэшээлээ дүүргээгүй, харин гэртээ, түрэл колхоздоо хэн юу хэдэг, саашадаа юу хэхэ хэрэгтэйб, хэн ямар ажалда, мэргэжэлдэ дуратайб гэхэ мэтэ асуудалаар һонирхолтой хөөрэлдөө дэлгээгээ. Энэнь бүришье ехэ нүлөөтэй болоо.

Багшанар Одонова, Лыкшитова (Хэжэнгын һургуули) совет уран зохёолшодой зохёолнуудаар бэшэлгын хүдэлмэри хүүлдэг байна. Иимэ бэшэлгэдэ Оронгын, Хэжэнгын һургуулинуудай багшанар онсо ехэ анхаралтайгаар хандана. Энээн тухай бэшэхэдээ үбһэ, таряа хуряалгада, мал харууһалгада өөһэдөө хабаадалсаһанаа һурагшад ехэ омогтойгоор, баяртайгаар найруулаа.

Үхибүүд ажал хэһэн тухайгаа найруулан бэшэхэдээ, ажалда дурлаһан тухайгаа, түрэл колхоз тухайгаа, ажалша бэрхэ зонһоо жэшээ абаһан, хамтын ажалай эршэ хүсэн, бүтээсэ тухай дэлгэрэнгыгээр тэмдэглэһэн юм.

Үхибүүд амаралтынгаа үедэ бүхы классаараа гаража, нютагайнгаа ажахыда туһалһандаа бүришье баяртай байдаг. Эндэ коллективэй шэнжэ түрэнэ ха юм. Һурагша бүхэн «манай классай, манай коллективэй ажал» гэжэ омог баяраар хандадаг байна.

Үшөө нэгэ жэшээ. Һургуулиин программын ёһоор М. Горькиин «Симплонскэ туннель» гэһэн үльгэр һурагшад уншаа. Энэ үльгэр зол жаргалтай байхын тулада газар дэлхэйе хубилгаһан хүнүүдтэ зорюулагдана. Энэ үльгэрэй удхань мүнөө үе сагтай: совет хүнүүдэй байгаалиие хубилгажа байһан ажалтай холбогдожо, хөөрэлдөө хэгдэһэн юм. Совет хүнүүд Волго, Ангар, Енисей мүрэн дээрэ асари ехэ гидростанцинуудые бодхооно, Арктика болон Антарктикые, мүн замбуулин, дэлхэйе шэнжэлнэ. Эдэ бүгэдэ хадаа хүн зоной ашa туһада зорюулагдаһан агуужэ, һайн һайхан сэдьхэлэй ажал гээшэ, мүн ажалда дуратай, ажалые хүндэлдэг хүнүүд хамтынгаа хүсөөр газар дэлхэйе хубилгаха шадалтай юм гэһэн ойлгосо үхибүүдтэ үгтэһэн байха.

Ажал тухай зохёол үзэхэ программа В. Маяковскиин «Хэн болохоб?» гэһэн 8-дахи класста шудалха зохёолоор түгэсэнэ. Энэ зохёол ямаршье ажалай мэргэжэл бүхэн ашатай туһатай, олониитэдэ хэрэгтэй юм гэжэ харуулна. Имагтал мэргэжэл бүхэндөө дуряажа, зүбөөр шэлэн олохо хэрэгтэй гээд һануулна. Оронгын, Хэжэнгын һургуулинуудай литература заадаг багшанар үхибүүдые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхын тула литературын материалнуудые ашагтайгаар хэрэглэхэ талаар ехэ дүршэлтэй болоо гэжэ хэлэмээр. Эдэнэрэй хүдэлмэритэй иимэ мэргэжэлтэй бусад багшанарай танилсаа һаань, муу бэшэ байгаа.

А. Хабаева,
Москвагай Ленинэй нэрэмжэтэ пединститудай аспирант.

Эдэнэрэй аж[ал] магтаалтай

Улаан-Үдын медиц[инскэ] училищиин хэдэн ст[удентнүүд] нэр Бэшүүрэй Жла... нэрэмжэтэ колхозой... хуряалгада туһалалс[аһан] ерэһэн юм. Сентя[бриин] гурбанһаа ажалда х... гаа шуужа ороһон... үдэр бүри алтан ш... таряа сэбэрлэлсэжэ,... хозой гүрэнтэйгөө то... донь, ехэ туһа н... оруулалсана. Тоог... Дугармаа Раднаевагай... тэлбэри доро хүдэлһэн... лентнүүд Валя Гом... Валя Цыренова, Оля... нецова, Пэлжэд Ба... гэгшэд ажалай үльгэ[р]... шээ харуулна.

С-Н. Балдан...

Шэнэ номуудай...

Буряадай номой хэ... залуушуул болон эдир... танда зорюулагдан, ор... буряад хэлэнүүд дээрэ... ном бэлдэгдэжэ байнха... шээнь, Н. Дуровагай «Ц... **ганшье һаа баат...** Ц. Галсановай «**Миисгэ... гай»**, Ф. Балдаевай «... **баабгай сэсэн шорг... хоёр»**, Ц. Бимбаевай «Х... **гал»**, Д. Хилтухинай... **шоонхонууд үлдэбэ»**, Ц... жинай «**Эрхим нүхэд**» г... тэ һонирхолтой, энеэдэ... муу д һаядаа хэблэлһээ... жа, худалдаанда орохон...

Эдир залуу уншагша... номуудые абажа, эрхэ... уншаарайгты!

70 МЯНГАН АЙЛ ШЭНЭ БАЙРАДА ОРОБО

МОСКВА. (ТАСС). Москвагай гортүйсэдкомой гэр байрын асуудалые эрхилдэг управлени хэды айлай шэнэ гэр байрада ороһон тухай дүн гаргаба. Тиигэжэ энэ жэлдэ 70 мянган айл шэнэ байратай болобо.

Барилгада элдэб түрүү дүй дүршэлэй үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоһоной ашаар Москвада үдэр бүри тус бүридөө табан шардаагтай байрын гурбан гэр ашаглалгада оруулагдана. Ойрын гурбан жэлэй туршада 10 миллион 700 мянган дүрбэлжэн метр хараанай байрын гэрнүүд бэлэн болгогдохо юм.

БҮХЭСОЮЗНА СЕМИНАР

МОСКВА. (ТАСС-ай корр.). Һургуулида ороодүй үхибүүдэй эмхи зургаануудай хүмүүжүүлэгшэдэй бүхэсоюзна семинар болобо. России федерациин элдэб город, һууринуудай, Украинын, Белоруссиин, Молдавиин, Дунда Азиин, Прибалтикын, Закавказиин республикануудай педагогическа хүдэлмэрилэгшэд эндэ суглараһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор гоё һайхан зүйлнүүдые үхибүүдэй зүбөөр ойлгодог болохоор хүмүүжүүлхэ тухай профессор И. Б. Астахов элидхэбэ. РСФСР-эй педагогическа эрдэмэй академиин һургуулида ороодүй үхибүүдые хүмүүжүүлхэ таһагай научна хүдэлмэрилэгшэ И. Л. Дзержинская һургуулида ороодүй үхибүүдые хүмүүжүүлхэ асуудалнууд тухай хэлэбэ.

Семинарта ерэһэн хүмүүжүүлэгшэд дүй дүршэлөө андалдан абалсаха, һургуулида ороодүй үхибүүдые хүмүүжүүлхэ асуудалнууд тухай зүбшэхэ, ниислэлэй жэшээтэ һайн үхибүүдэй саадуудые хараха байна.

Түрэл орон доторнай

СОЦИАЛИС УЯЛГАЯА ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭБЭ

КУЙБЫШЕВ. Областиин Больше-Глушицка үйлэдбэриин управлениин тарияашад ажалай ехэ амжалта туйлаа. Кубаниин тарияашадай жэшээгээр абаһан социалис уялгаяа тэдэнэр үлүүлэн дүүргэжэ, Эхэ оронойнгоо амбаарта 11,6 миллион пүүд тарияа тушааба. Ондоогоор хэлэхэдэ, хараалһан түсэбһөө гадуур 1,7 миллион пүүд тарияан ехээр тушаагдаһан болоно.

ДЕРБЕНТЫН ВИНОГРАД

ДЕРБЕНТ. Дербентын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозууд 10 мянган гектарта виноград тариһан юм. Эдэ үдэрнүүдтэ тэндэхи колхоз, совхозууд хаа хаанагүй виноград хуряажа эхилээ. Виноградай ургасашье һайн.

Дагестанай далай шадархи зоньін ажахынууд энэ жэлдэ хоёр миллион пүүд тухай виноград гүрэндэ худалдаха юм.

СМОЛЕНСКЫН 1100 ЖЭЛЭЙ ОЙ

Смоленскын ажалшад городойнгоо бии болгогдоһоор 1100 жэл гүйсэһэнэй ойе энэ оной сентябрьда тэмдэглэхэ гэжэ байна. Городой хайшан гэжэ хүгжэһэн, үнгэрэгшэ дайнай һүүлээр яажа һэргээн бодхоогдоһон тухай элдэб данса, материалнуудай суглуулбари тэндэнь ном болгон гаргагдаа. Долоон жэлэй түсэбэй бэелүүлэгдэжэ эхилһэнһээ хойшо городой 10 мянган айл шэнэ байратай болоһон байна. Мүн хэды шэнэ предприятинууд ашаглалгада оруулагдаһан.

Смоленск городой алдарта ойдо зорюулагдаһан значогууд гаргагдаа. 1100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан научна конференци үнгэргэгдэхэ. СССР-эй Наукануудай академиин түүхын, археологиин институдай научна хүдэлмэрилэгшэд тус конференцидэ хабаадаха. (ТАСС).

ТЕРНОПОЛЬСКО ОБЛАСТЬ. КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ колхоздо ажалай алдар габьяагай музей хүдэлжэ байдаг. Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хоёр дахин хүртэһэн суута кукурузашан—звеное даагша Е. А. Долинюк гэгшын ректорээр хүдэлдэг арадай академидэ абаһан эрдэм мэргэжэлээ эндэ, музейдэ, ерэжэ улам баяжуулжа болоно.

Энэ музейдэ залуу колхозннигууд ходо ерэдэг. Черновицкэ областиин «Червоный партизан» гэжэ колхозой звеное даагша Люба Молдаван эндэ ерээд ошоо. Зураг дээрэ. Е. А. Долинюк, Л. Молдаван (баруун тээһээ) ажалай алдар габьяагай музей соо байна.
ТАСС-ай фотохронико.

ХҮДӨӨГЭЙ СОЁЛОЙ ҺОН[ИН]

Хүдөө нютагта халуун ажалай түлэг ябажа... мүнөө үедэ тарияашадыс, механизаторнуудые, ма... соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанууд шадаал һаа... хангаха гэжэ оролдохо зэргэтэй. Олонхи газарта... лаар һонирхолтой хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэ... рээн тушаа редакцидамнай бэшэгүүд, телефонно... сэлнүүд орожо байдаг. Зарим тэдыень доро т... бабди.

НҮҮДЭЛ КУЛЬТБАЗА

ХУРУМХААН. (**Телефоноор абтаба**). Эндэхи совхозой партком үбһэ хуряалгын үеһээ эхилжэ нүүдэл культбаза эмхидхээ һэн. Тэрэнь үбһэшэдэй холын звенонууд, малай гүүртэнүүдтэ кино харуулдаг, уран һайханай концерт табидаг, хөөрэлдөө, лекци эмхидхэдэг. Һүүлэй арбан хоног соо тэрэ культбаза Хүнтэйн тарияалан дээрэ ошожо, зургаан полевой станай 500-гаад хүнүүдтэ кино, наада харуулаа. Тиихын забһарта культбазые даагша нүхэр Б. Ринчинов тарияашадай урда «Уласхоорондын байдал тухай» һонирхолтой лекци уншадаг байгаа. Культбазын ошоһон лэ газарта медицинскэ хүдэлмэрилэгшэ ябалсажа, хэрэглэһэн хүндэ эмнэлгын туһаламжа үзүүлдэг, элүүрые хамгаалгын асуудалаар хөөрэлдөө хэдэг юм.

ЭЛИТЭ АРТИСТНАРАЙ КОНЦЕРТ

РСФСР-эй арадай артист Ч. Г. Генинов түрүүтэй бүлэг артистнар Хориин аймагай «Первомайский» совхозой хүдэлмэришэдые һониин концертээрээ баясуулба. Хоца Намсараевай «Тайшаагай ташуур» гэжэ... жэгһөө хэһэгые РСФ[СР-эй] габьяата артист А. ... шадамар бэрхээр гүйс[эдхэбэ]... Федерациин габьяата [арти]стка Т. Гендунова ... «...руухай», «Хонишон б... хоёр» гэһэн, мүн бусад... нугархай зохидоор ... жа, зониие урмашу[уллаа]. Арадай олон дуунууды... тистнар Ц. Ямпилова, ... Шаглаев, Ц. Дамдинов... гуу гоёор дуулаа.

ЭДЭБХИТЭЙ СОЁЛ[ШОН]

Устинья Петровна Т... ва Бэшүүр тосхондо а... гаран жэл киномехан[игаар] хүдэлнэ. Фильм бүх... һайнаар, саг соонь ... хые оролдохоһоо гадна... хэр Ткачева соёлой ... хүдэлмэридэ эдэбхитэ[йгээр] хабаададаг. Дүтын һа... гүүртэдэ ошожо, улаа[н] лангыень гоёон шэмэг... нүүдэл библиотечкэ э[мхид]хэһэн байна. Тосхоной... библиотекэһээ һони ... шэнэ номуудые шэлэж... жа, клубтаа асараад... гой урда тээ зондо ... даг, уншаһан номууды... лууддаг юм. Эдэбхит[эй] соёлшын хүн зоной ... нигэжэ хүндэтэй бо... ниинь гайхалгүй.

...Үдэшын галнуудай нэгэн

...ршын боро хараан боложо ... үедэ доодо бүлэгһөө үйлсэ ... олоороо үгсэжэ ябаһан хү... клубай баруун добуун дээрэ... хоёр тээшэ һалаад, олонхинь ...до гээд клуб руу, зарима... электрынгээ галнуудаар ...жа байһан библиотекэ ху... гашхэлшэнэд.

— Үгы, нүхэр, кино хараха... хүнүүд аалди?

—Харана бэзэбди даа, үшөө ... минута байна ха юм. Биб...екадэ орожо, мүнөөдэрэй га... шэнэ журнал, үшөө юу хээ ... хараял. Норжомын һо...ные дуулаял...

—Одоол нэгэтэ зүб юумэ дуу...ш даа.. Арбаад минута соо ...аж һуухамнай һэм...

...ер хүбүүдэй хүхилдэһөөр, ...дэһээр библиотекэдэ орохо..., ута столой хоёр хажуугаар ...үүд жэрылдэжэ һуушанхай, ...ойгоошье үргэхэ сүлөөгүй, ...газетэ, хэн зузааншье, ним... журналнуудые уншажа ...д. Гол түлэбтөө залуушуул. ...эбшье нюдэндөө шэл зүү...һэн хоёр үбгэд, нэгэниинь ...руг света», нүгөөдэнь ...нек» журнал бэрижархин...һая наашааршье һууриһаа ...хэгүй янзатайгаар нам һуу... уншажа һуунад.

...анай буржагархан хара үһэ... арбан таба-хурган наһатай, ...айхан янзын Норжомо баса... арим хүнүүдтэ номшье, нү... аримында журналшье дурад...

—Норжомо, мининигээ номые ...эн һэлгээд үгыш.

—Биномнай захалшаха болобо. Норжомохон...

—Кинодо орохоёо мэдэжэ байгаад, эртэ ерэхэдэтнай ядаг юм. Үбһэн дээрэһээ ерэһэн хүн ябаха аад, хүлеэжэ байна. Таанар үглөөдэршье абахадатнай болохо,—гэжэ библиотекарь басаган үеынгээ залуушуулда сад-няд гээд абана.

—Бидэнэршье баһал үбһэнһөө ерээ зон бэшэ аалди?..

—Таанар болижо, һургуулидаа орохоор ерээ хаямта. Иигээд үдэр бүришье ном һэлгэжэ байхадатнай хамаагүй болоо.

Тиигээд басаган арбаад ном тэбэреэд байһан залуу хүбүүнэй номуудые абажа, өөрынь, мүн үбһэндэ суг ябажа байһан нүхэдэйнь карточканууд дээрэ бэшэхэ зуураа:

—Зай, үбһэмнай хэр ябажа байнаб? Дүүргэхэ дүтэлөө гүт?—гэжэ асууна.

—Дүүрэжэ байнал даа. Тармалга дүүрээшье, сабшалга—заха зуха, сомолгомнай бии ааб даа.

—Үбһэн гээшые абажал байна хаямта даа. Һайн лэ гээшэ. Теэд али сагтаа ажалладаг, али сагтаа номоо уншадаг зомта?

—Ном уншаха саг олдоо юм ааб даа. Эдеэлхэ, амарха хоорондоо...

—Наадажа дуугарнаб даа. Уншахаяа һанаһан хүндэ ном уншаха саг олдоогүй яаха һэм. Библиотекадамнай ерэжэ, номуудые олоор уншагты, ажалаашье һайнаар хэгты.

Урин зохидхон библиотекарь басаганай үгэнүүд, ая зангынь, ужаам һарууд, угаа зохид библиотека, урдаһье, хойтошье хананууд дээрэ хададхатай уряа лозунгнууд—булта хүнүүдые эндэ орожо гарахые урижа, ном уншахые, мүн оролдосотойгоор ажаллахые уряална.

Зэдын аймагай Үлэгшэнэй хүдөөгэй библиотекын номой һанда уран һайханай, политическэ, хүдөө ажахын, наука болон искусствын асуудалнуудаар 7600 боти ном бии. Тэдэнэй дундаородой мэдээжэ классигууд А. С. Пушкинай, М. Ю. Лермонтовэй, Л. Н. Толстойн, А. М. Горькиин, мүн Владимир Маяковский, Михаил Шолохов, Мухтар Ауэзов болон бусадай, буряад уран зохёолшодой номууд, тэрэшэлэн хилын саанахи оронуудай мэдээжэ уран зохёолшодой номууд бии. Библиотекын байшан үргэдхэгдэжэ, хүнүүд номуудай тагуудта өөһэдөө ошожо, дуратай номоо шэлэн абадаг болохо. Зузааншье, нимгэншье, өөһэдыншье, харииншье оронуудай журналнууд, түбэй, республикын, аймагай ород, буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн газетэнүүд захигдана. Сүлөөтэй сагтаа колхознигууд библиотекэдээ орожо, уншалгын зал соо газетэ, журналнуудые хараха, ном абажа уншаха угаа дуратай болоо байнхай.

Энэ библиотекэдэ Норжомо Цыденова үни удаанай хүдэлжэ байгаашьегүй һаа, эдэбхитэйгээр ажаллажа, хүдэлмэрээ гуримшуулаа. Мүнөө жэлэй тэжээл бэлэдхэлэй үедэ тэрэ һонин һонин номуудые, шэнэ журнал, газетэнүүдые абаад, хүдөө холын үбһэшэдтэ звенонуудта, мүн малай гүүртэ, отаранууда ошодог.

Иигэжэ соёл культурын залуу хүдэлмэришэн партиинай Центральна Комитедэй июниин Пленумэй түхэлтэ шиидхэбэринүүдые олзолдоготой, шударгы ажалаараа харюусана.

Д. Цыренжапов.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺУРГУУЛИНУУДТА

Эмхитэйгээр хэшээлээ эхилээд...

...най һайхан сагта сэн... хүхюунээр амаржа, ...л зэргээрээ аба эхэ... ...ээ ажалдань хам... хүсэ зориг нэмэһэн ...днай һуралсалайгаа жэлые эмхитэй һай... угтаа. Манай арба нэ... жэлэй һургуулида мү... 600 һурагшад дахин ...аа һуугаа гэхэ гү, ...нөөдо жэлэйхиһээ 85 ...р олон болоо. ...ибуудые һуралсал ... хоёрто адли тэгшээр ...аха гэһэн зорилгоёо гүйсэд бэелүүлхын тула һургуулиимнай коллектив нилээд оролдолго хэшээ гаргана. Үйлэдбэриин һуралсалай талаар һургуулиин директорые орлогшо Даши Жигжитович Балдановай ударидаһан 30 һурагшад бригада Суулгын совхоздо энэ зундаа 2208 центнер үбһэ сабшажа үгөө. Мүнөө аха классайхид совхоздоо 31 гектар хартаабхыень малтажа үгэхэнь.

Тэрэнэй арба нэгэн гектарынь хуряагаад байна.

Һуралсалай, ажалай хэшээлнүүдээ сүлөө сагтаа манай һургуулиинхид олон янзын кружогуудта эдэбхитэйгээр хабаадана. Эдир физик, эдир химик, эдир барилгашан, эдир натуралист гэхэ мэтэ шэлэжэ һонирхоһон мэргэжэлдээ һургуулиимнай һурагшадай дүрбэнэй нэгэ хубинь шудалжа эхилэнхэй.

В. Бадеева,
Суулгын 11 жэлэй һургуулиин һуралсалай талаар даагша.

Ехэ һайшаалтай

...лэдбэри дээрэ удаан ...лжэ, дүй дүршэл ехэ...болоһон түрүү хүнүүд ...ын һургуулида түр...ын программаар һу... болонхой. Дүрбэн ...сай һургуулитай хүн тахида ороод, хоёр жэл ...д соо 8 класс дүүргэхэ ...тай. Иимэ программаар һураһан 18 хүдэлмэришэд Улаан-Үдэ городой үдэшэн № 12 һургуулиин 8 классые ерэхэ январьда хото соо эгээн түрүүшынхеэ дүүргэхэнь.

— Түргэдхэһэн программаар ном заалгые манай һургуули улам үргэдхэжэ байнхай. Энэ ёһо гуримые бусадшье һургуулинуудта, тэрэ тоодо хүдөө тосхонуудташье нэбтэрүүлбэл, ажалшадта ехэ аятай, туһатай байгаа,—гэжэ тус һургуулиин директор нүхэр С. П. Дырхеев хөөрэнэ.

Ц. Дугаров.

Социалис оронуудаар

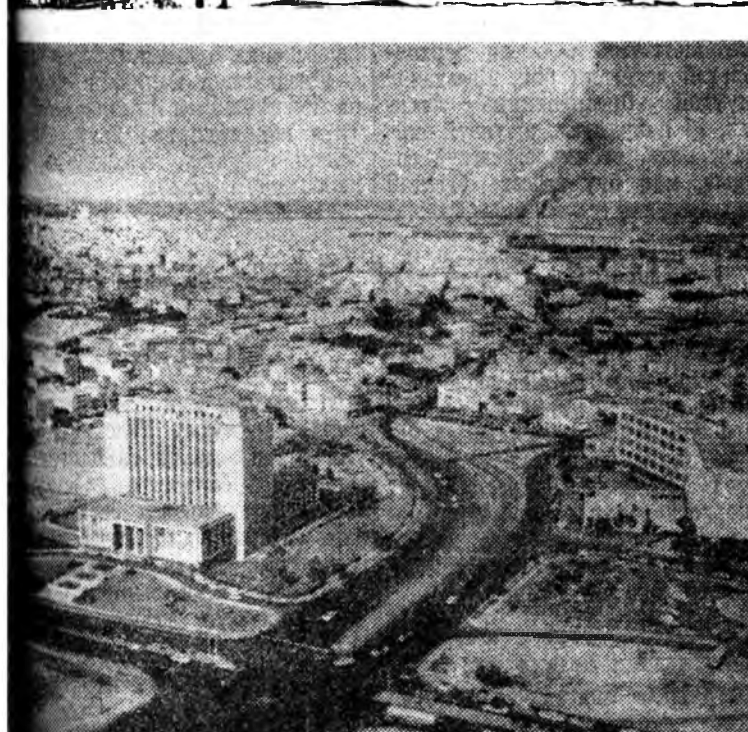

...бын социалис республикын ниислэл—Гавана.
ТАСС-ай фотохронико.

ДАХИН ЛЕЙПЦИГТЭ

...йпцигтэ энэ үдэрнүүдтэ хүн ...олон, шууяатай. Энэ городой ...онүүдээр элдэб гүрэнүүдэй ...гүүдтэй, номертой автобу... болон автомобильнууд энэ ...ой үйлсэнүүдээр иишэ тии... ябуултана. Дэлхэйн бүхы га...нютагуудай олон ондоо үндэһэ...танай дуу гаралсаха абяан ...хаанагүй соностоно. 1963 ... намарай уласхоорондын яр...када хабаадахаяа хэдэ мянган ...үүд эндэ ерэнхэй. Энэ ярмар...кадаа дэлхэйн сүлөөтэ худал...наймаа хүгжөөхэ хэрэгтэ шэнэ ... алхам болохо юм.

МАГТААЛДА ОРОХО ЁҺООРОО ОРОБО

...65 гүрэнүүдһээ асарһан үргэн ...ргалэй эд бараанай 6500 экс...надуудай дунда Советскэ Союз...асарһан эд бараан магтагдаха ...орсо магтагдана. Энээн сооно ... шэнэ түхэлэй зүйлнүүд ... Жэшээнь «Радио» гэжэ та...оо Ригын заводой «Ригонда» гэжэ стереофоническа радиоло хилын саана түрүүшынхеэ табигдаба. Мүн «Италмас» гэжэ баһа иимэ түхэлэй радиоло, «Беларусь—110» гэжэ телерадиоло эндэ табигданхай. Гадна олон янзын (энээнэй урда тээхи ярмаркада табан ондоо түхэлэй гарай часынууд табигдаһан байгаа)—10 ондоо түхэл маягай часынууд эндэ табигданхай. Тэрэ тоодо «Уран», «Космос» түхэлэй часынууд асаргданхай.

«Кварц-2» гэжэ һайжаруулагдаһан кинокамеранууд, «Киев-Вега-2» гэжэ фотоаппарадууд болон бусад мэргэжэлтэдэй анхарал хандуулна. Совет эд бараанай шэнэ бүлэгтэ табигдаһан хэмэл болон синтетическэ утаһаар нэхэһэн бүдүүдые, хэмэл арһанай зүйлнүүдые, спортивна хэрэгсэлнүүдые, нааданхайнуудые ярмаркада ерэгшэд түрүүшынхеэ хараба.

Совет гүрэнэй номуудые табиһан стендын дэргэдэ үглөөнһөө үдэшэ болотор дүүрэн хүнүүд обооржо байна. Эндэ 3 мянга гаран гаршагтай номууд табигданхай. Замбуулин руу совет баатарнуудай ниидэһэн тухай харуулһан гоё гэгшын номуудые хүнүүд ехэ һонирхон харана, совет космонавтнуудай портредуудые мүнхэ дурасхаал болгон хүнүүд абана. Эрдэм наукын элдэб һалбаринуудай һүүлшын һонинуудаар, мүн уран зохёолой һүүлшын номуудаар олон хүн һонирхоно.

ХУБСАҺАНАЙ ТҮХЭЛ МАЯГ ХАРУУЛБА

Лейпцигэй баруун урда тээ, ярмаркын шууянһаа холо, эдэ үдэрнүүдтэ заншалта нэгэ хэмжээн үнгэргэгдэнэ — социалис болон капиталис оронуудай хабаадалгатайгаар хубсаһанай түхэл маяг (модо) харуулалган болоно. Москвагай, Лениградай, Ригын модельнүүдэй байшангууд өөһэдынгөө хүдэлмэри эндэ харуулна, мүнөө Таллинай модельернүүд ажал хүдэлмэрээ харуулжа байна.

«СЭНГЭЛИГЭЙ БАЙШАН»

Ажалта үдэрөө дүүргэһэнэй һүүлээр ярмаркада хабаадагшад, айлшад Лейпцигэй концертнэ залнуудта ехэ дуратайгаар ошожо, ГДР-эй эрхим артистнуудай, мүн хилын саанахи олон артистнуудай концерт харана. «Сэнгэлигэй байшан» хадаа хүхюунээр амарха газарнуудай нэгэн мүн. Ярмаркын нээгдэхэдэ шэнэ программа харуулаа. Роберт Бардзимашвили гэгшын ударидалга доро Грузиин гүрэнэй филармониин квартедые— совет артистнуудай концертые эндэ байгшад альга ташан угтаба. ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө Р. Бардзимашвили иигэжэ хэлэбэ: квартедтэ хабаададаг артистнууд ГДР-тэ һара тухай ябаха, Лейпцигһээ гадна Берлиндэ, Галида, Дрездендэ концерт табиха юм.

Эдэнэр олон ондоо арадуудай дуунуудые гүйсэдхэхэ түсэбтэй. Түрэл Грузиингаа дуунуудые, ородой композиторнуудай зохёолнуудые гүйсэдхэхэ, холын Куба болон Италиин, Арабуудай ба Африкын арадуудай дуунуудые гүйсэдхэхэ юм. Тиигэхэдээ дуун бүхэн тэрэл яһатанай хэлэн дээрэ гүйсэдхэгдэхэ болоно.

Е. Башмачников,
ТАСС-ай корр.

Баргажан нютагаараа

Н. Дамдинов

(Уран зохёолшын тэмдэглэлнүүд)

БАРГАЖАН ГОЛОЙ ЭХИНДЭ. К. МУЖАНОВАЙ фото.

Би энэ нажартаа амаралтаяа өөрынгөө түрэһэн нютаг Баргажанда үнгэргөөб. Түрэл нютагаараа ходо ябадагшье һаа, хүн зон тухайнь, хүрьһэтэ дайда тухайнь очерк, зураглалшье бэшээгүй байһандаа ходо өөртөө дураа гутажа, голхоржо ябадаг һэмби. Мүнөө энэ доро дурадхагша тэмдэглэлнүүдни Баргажан тухай, тэрэнэй хүнүүд тухай номоймни эхин мүрнүүдынь, «ама хахалалгань» болохо бэзэ гэжэ найданам.

1. ХЭДЭН ҮГӨӨР ТҮҮХЭ ТУХАЙНЬ...

Баргажан нютаг. Бархан уула, Байгал далай... Эдэ нэрэнүүд дундаа даншье дэмыдэ иимэ нягтаар холбогдоо бэшэ. Һаяхан «Байгалай нюусанууд» гэжэ эрдэмтэ геолог Ламакинай ном ехэ һонирхон уншааб. Дэлхэйдэ мэдээжэ академик Обручевой шабинь болохо Ламакин энэ номдоо бэшэхэдээ, анхан балар сагта Байгал далайн уһан Ангар мүрэнэй амаар урдажа гарадаг бэшэ, харин мүнөө байһан Баргажанай жалгаар дамжаад, Витим голоор Зүлхэ мүрэндэ шудхаран, Хойто мүльһэтэ океантай холбогдодог байһан байгаа ха гэһэн һонирхолтой бодол дуулгана. Нээрээшье, Баргажан нютагай хоёр тээгүүр холбоо хана болон бодогшо Хойто, Урда хадануудынь хэзээ үни сагта долгинуудаа зүүн хойшонь нүүлгэһэн гарамай эрьенүүд байжа магад ха гэжэ этигэмээр. Мүн баһа Баргажан тосхонһоо зүүлэжэ ябахада, харгын хоёр тээгүүр орьё-торьё бодоһон шулуунуудые һанаад үзэбэл, нэгэн гэбэл, ледниково үеын үлэгдэл, үгышье һаа, хэзээ нэгэтэ байһан гарамай оёор шулуунууд шэнгеэр үзэгдэдэг. Иимэ шулуунууд Хурумхаанай, Аллын хээрнүүдтэ элбэг ушардаг. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, Баргажан нютагай геологическа домогой эхин түүхэнь аяар холын түмэн сая жэлнүүдэй манан хүшэгын саана оршодог.

Эндэхи һуурин зоной һаяын түүхые зарим хэды үбгэд хүгшэд, үбгэ эсэгэһээ сээжэлдэн абаһан байжа, домоглон зугаалдаг юм. Баргажан нютагта һуудаг буряадуудай элинсэг хулинсагууд Байгалай хойто эрьеһээ нүүжэ ерэһэн юм. Байгал-Хударын, Ольхоной буряадууд Баргажан уруу мүн ехэ ябадалтай байгаа. Хэлэнэй талаар хараад үзэхэдэ, баргажанайхидай яриан соо «хойто бэеынхидэй» үгэнүүд «урда бэеынхидэй» үгэнүүдээр нилээдгүй холисолдоһон байдаг. Үнгэрэгшэ зуун жэлэй тэн багта баргажанайхид бөөгэй хара шажантай хамта ламын шара шажан нэбтэрүүлхэ хэрэг ябуулжа эхилһэн гэхэ. Урда буряадуудһаа уряа залалгаар бууһан Нимаалан ламын баргажанай бөөнэртэй эди шэдиеэ туршалсаһан тухай үльгэр домог шагнахада, тэрэ сагай байдалые бараглан тухайлмаар юм даа. Теэдшье, баргажанайхиднай Яруунын буряадуудтай хаяа тулган һууһан зон гээшэ, дундаа яһала ябалсадаг, анда худашье бололсодог, аралжаа наймаагаашье нилээд лэ хэһэн байжа магад шуу. Тиихэдээ нютаг нютагуудай элдэб үгэнүүдэй дундаа холисолдоһониинь гайхалгүй болоно.

Үшөө Баргажанда эвенкнүүд (хамнигад) һуудаг. Хаанта засаг урдань бага ехэшье яһатаниие хоорондонь хэрэлдүүлэн, хёмороотой байлгахые оролдодог һэн гэжэ бүгэдэ мэдэхэ. Мүнөө зарим газарнуудта, илангаяа Мүргэнэй Тообходо, «хамниган хорёогой» бахананууадай һууринууд мүльһэн оёортой намагууд соо олдодог. Ушарынь хадаа, хаанай чиновнигуудаар тухирагдаһан хамнигад буряадууд хоёр хоорондоо атаа мэеэтэйхэн, хулгай худалтайхан байдаг дээрэһээ иимэ хорёо— Хойто хадаһаа Урда хада хүрэтэр, дүшөөд ♦модоной зайда тодхоо бэлэй гэжэ үбгэд хөөрэдэг, баргажанайхидай угай бэшэг соошье энээн тухай хэлэгдэдэг. Мүнөө сагта, совет наран доро эбтэй эетэй һууһан буряад, татар, ород, эвенк арадуудай байдалые хараад, ерэхэдэ, тэрэ холын сагай зүрилдөөн ямар нэгэн гашуудал ехэтэ дуун мэтээр ойндо дуулдадаг.

2. УРАН ЗОХЁОЛШОД — БАРГАЖАНАЙ АЙЛШАД

Баргажанайхид уран зохёолдо ехэ дуратай зон юм, Пушкин, Толстойһоо эхилээд, Тумунов, Батожабай, Мунгонов хүрэтэр заал һаа уншаһан, мэдэһэн байдаг. Тиимэһээ баргажанайхид уран зохёолшодые ехэтэ һонирходог, тэдээнтэй уулзалга болохонь гэһэн соносхол халта хараал һаа, клубай дүүрэтэр сугларшадаг заншалтай.

1944 ондо «Цэдэн Галсанов Баян голоор ерээд ошобо» гэһэн тунхаг Дэрээн нютаг хүрэтэр тараба. Энэньшье гайхалгүй: тэрэ сагта уран зохёолшод Баргажанаар ехэ ябадаггүй, «Алсагар Мархайн» үеэр лэ хоёр-гурбан бэшээшэд үзэгдөөд, саашадаа нэгэшье хүн ерээгүй — иимэ байба. Галсановай ерэһэн тухай өөрөө хараагүй зон үнэншөөшьегүй байжа магад, теэд лэ поэт хүмнай эхин түрүүндэ саһан дээрэ бэшэ, саарһан дээрэ нэрээ үлөөдэг гүбэ. Удангүй, Галсановай эрхим шүлэгүүдэй нэгэн уншагшадта дуулдаа һэн:

Бархан уула,
Бархан уула гэлсэнэлта,
Байгалай долгиной түшэг юм.
Баян-Гол,
Баян-Гол гэлсэнэлта,
Баргажан нютагай хэшэг юм.

Баргажан тухай дуунууд олон. Харин тэрэ дуунууд соо илангаяа эршэтэй һайханаар, зүрхэ дайрамаар ханхинадагынь — Цэдэн Галсановай зохёоһон энэ мүрнүүд юм.

... 1958 оной эхиндэ СССР-эй Верховно Советдэ депутатаар эльгэхэ зоной кандидатуранууд манай республика соо үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэжэ байба. Баргажанайхид буряад арадай ахамад зохёолшо Хоца Намсараевые нэрлэжэ, кандидаттайгаа уулзахаяа захяа хүргөөд, хүлеэнхэй. Би Улаан-Үдэдэ энээн тухай дуулаад, ехэ омогорхоо бэлэйб. Февраль һара гээшэ һэн бэзэ, газаа хүйтэн. «Үнэн» газетэһээ гараад, Ленинскээр хойшолжо ябатараа, Хоца Намсараевичтай уулзашабаб.

— Заа, Дамдинов, бишни Баргажан гарахаа ябанаб. Обкомой түлөөлэгшэ хажуудамни бии. Уран зохёолшодһоо нэгэ хүн хэрэгтэй гэнэ...—гээд, мэхэтэйхэнээр энеэбхилэн, үгэеэ таһалдуулба.

— Уран зохёолшодһоо?—гэжэ ехэтэ баярлабаб. — Би мэнэ байтаршье...

— Баргажанһаа Ангабаев та хоёр гүбтэ даа. Дундаа хэлсэжэ мэдэгты,—гээд, үбгэн саашаа хүнгэхэнөөр алхалан ябашаба.

Бэеэ түрүүн дурдажархиһандаа эшэд гэнхэй, Солбон нүхэртөө ошобоб. Тэрэмни Хоца Намсараевтай нютагаараа ябаха ехэ дуратай байба даа!

— Ши һаяхан гэртээ ошоод ерээ һэмнайш,— гэнэ.—Эхээашье үнихэнэй хараагүйб...

Солбон ошохо болоо һэн...

Баргажанаар ябажа ерэһэнээ Хоца Намсараев хожомынь намда ехэл баяртайгаар дуулгаа һэн. Дэрээндэ нэгэ түрэ дээрэ худа болоодшье һуугаа юм ха. Гааргада Солбоной эжыдэ, минии аха, эгэшэдэ орожо гараһан байба.

— Литературна хэлэмнай хаа хаанагүй һуури табяа юм байна,— гэжэ үбгэн баяртайгаар дуулгаа. —Аргата нютагта уулзалга дээрэ нэгэ эхэнэр багша... Ариадна...

— Раднаевна гү? — гэбэб. —Тэрэтнай намда багшалһан байха!

...Ариадна Раднаевна үгэ хэлээ. Ехэл хурсаар, сэбэр буряадаар хэлээ даа, баярлааб!—гээд Хоца Намсараев буряад хэлэн тухай, тэрэнэй баян нугархай уян тухай зугаагаа үргэлжэлүүлнэ...

Манай арадай суута уран зохёолшо, гайхамшаг һайхан хуби заяатай байһан Хоца Намсараев тухай бидэнэр, буряад уранзохёолшод, дурасхаалай ном бэшэхэ һэмди гэжэ һанагдана. Тэрэ ном соо нэгэ бүлэгынь болгон, уран зохёолшын Баргажанаар ябажа ерэһыень минии нүхэр Солбон Ангабаев заатагүй бэшэхэ бэзэ...

Сэхыень хэлэхэдэ, «Баргажан» гэжэ үгэ мэдэхэгүй хүн манай орон дотор хомор. «Эй, баргузин» гэһэн дуунай аялга хаа хаанагүй зэдэлдэг бэшэ аал? Холо баруунһаа ерэһэн айлшад заатагүй Байгал далай, Баргажан хоёрые харахамнай гэнхэй юумэд буудаг агша.

Һаяхан ородой мэдээжэ уран зохёолшо, «Октябрь» журналай редактор Всеволод Анисимович Кочетов республикымнай 40 жэлэй ойдо айлшалхадаа, Баргажан хүрөөд бусаа һэн. Цыден Цибудеевич Цибудеевтэй би энэ үндэр айлшанаа Баргажан уруу газаршалха хүндэдэ хүртөө һэм.

Баргажанай ажалшад — малша, таряашад болон ангууша, загаһашад — уран зохёолшодой нютагаарнь олошорһондо ехэ дуратай.

— Манай байдал тухай, бидэн тухай романууд соогоо бэшэгты,— гэжэ Баргажанай Адагай загаһашад, Хурамхаанай хонишод, малшад Всеволод Кочетовто захяа һэн. Энэ захяае бидэнэй, буряад уран зохёолшодой өөр дээрээ сэхэ даажа абангүй байха аргагүй. Зохёолнууд бэшэгдэхэ ёһотой. Иимэ найдал сэдьхэл соо һаянай бүришье бэхи болоно: Галанов, Улзытуев — залуу зохёолшод— дан дэмы Баргажанаар айлшалаагүй байха!

3. НЮТАГАЙ ЭРДЭМТЭД, МЭРГЭЖЭЛТЭД

Москвада Октябрьска (урдань Калужска) талмайһаа холо бэшэ, Шабаловка үйлсөөр хирург Базарон Сультим Цыденович гэжэ минии ехэ танил хүн һуудаг. Тэрээнтэй бидэ нэгэ нютагайбди. 1928 оной нэгэ һайхан үглөөгүүр холын Баргажанай Гаарга гэжэ нютагһаа хүдэһэн үмдэтэй залуухан хүбүүн гараа һэн. Хармаандаа хан гэхэ мүнгэгүйшье һаа, сээжэ соогоо ном һургуули үзэхэ гэһэн халуун хүсэлтэй байгаа. Дээдэ Үдэ, Эрхүү, Ленинградаар хуу ябажа, дайнай эхилхын урда тээ Сультим Базарон медицинскэ институт дүүргэбэ. Сэрэгэй врачаар дайнай дүүрэтэр хүдэлөөд, 1950 ондо медицинскэ эрдэмэй кандидат болоо. Тэрэнэй диссертаци ехэ удха шанартай асуудалаар бэшээтэй. Ямаршье шарха барилдуулан аргалхын түлөө шархын шуһанай бүлиншэлгын саг болзорые тухайлха тон шухала. Сультим Цыденович энэ асуудалаар диссертаци бэшэхэһээ гадна, шуһанай бүлиншэхын сагые харуулдаг аппарат оньһолон зохёожо, тэрээндээ патент абанхай. «Базароной аппарадые» мүнөө мединститудуудта студентнэр шудалдаг, поликлиникэнүүдтэ врачууд хэрэглэдэг. Энэ аппарат Киевэй заводто серийнэ бүтээмжээр хэгдэн гарадаг байха юм.

Гаарга нютагһаа гараһан Сультим Базарон тухай миил һайрхахаяа энэ зугаа үүсхэнэ бэшэбди. Эндэһээ үшөө хоёр эрдэмтэн тодоронхой: Бальжан Ринчинович Буянтуев—географиин эрдэмэй кандидат, Жамсаран Сажинович Сажинов — хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат. Бальжин Ринчинович Баргажан нютагайнгаа географическа талые, баялиг малтамалыень тодорхойлон бэшэдэг, харин Жамсаран Сажинович этнографи, аман зохёол, угай түүхэ, домоглолой талаар түрэһэн нютагаа һайн мэдэдэг хүн.

Хэмнай ямар нютагһаа гараһан бэ гэжэ омогорхон, хургаа дараха гээшэ муу хэрэг бэшэ. Хаанаһаашье гараа һаа, манай совет засаг, коммунис партиин аша туһаар иимэ нэрэ солодо хүртэһэн зон гэжэ мэдэнэ ха юмбибди. Тиин, суута хирургнууд Раднаевууд, СССР-эй Арадай артист Гомбо Цыдынжапов, буряадай солото дуушад Чимит Шанюшкина, Бадма Балдаков тухай магтан бэшэхэдээ, түрэл совет засагаа суурхуулна бэшэ аалди?

.. Хэрбээ 30—40 онуудта нютагай залуушуул ехэнхидээ хэлэ бэшэгэй, түүхын эрдэм шудалдаг байгаа гээшэ һаа, мүнөө политехническэ, хүдөө ажахын институудые олоороо дүүргэнэ. Баргажанда һүүлэй үедэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй олошорһониинь ехэ һайшаалтай. Залуу мэргэжэлтэд Раднаев, Шагжиев, Доржо Гомбоев, Бимба Гомбоев, Гажапов, Сангаев, Жалсараев, Балданов болон бусад мүнөө Баргажанай хүдөө ажахые найдамтайгаар хүгжүүлэлсэнэ. Доро үгтэһэн минии харгын дэбтэрэй зарим хуудаһад хоёр иимэ мэргэжэлтэд тухай юу хээ мэдүүлжэ магад:

АВГУСТЫН 14. Арзагуун. Газаа наратай, халуун. Нютагай үбгэд хэлэхэдээ, иимэ халуун нажар арба-хорин жэлэй болоогүй һэн гэлсэнэ. Мүнөө жэлдэ талха тарянай ургаса һайн, үбһэ хуряалгашье ехэбшэлэнхэй.

Үдэшэлэн үйлсэдэ Доржо Дамба хоёрые золгобоб. Доржо Гомбоев Дэрээнэй совхозой ахалагша зоотехник, директорэй орлогшо. Дамба Шагжиев эндэхи 3-хи отделениие даагшаар һаяхан ороод ябана. Шагжиевһаа түрүүн эндэ хүдэлһэн Бадмажаб Дармаев Хабаровскын дээдэ партийна һургуулида һурахаа ошонхой.

Үглөөдэртөө хойто эрьеын үбһэшэдтэ гарахамнай,— гэжэ Доржо аалиханаар хэлэнэ.—Дамба Хадановични агроном хүн ха даа ходол Хүнтэй тээшээ, тараан уруугаа буляалдана. Бинь, зоотехник хүн, нуга нушаа уруу, малай фермэнүүд тээшэ эрмэлзэнэм.

Гурбуулан энеэлдэбэбди. Доржо Гомбоевич энеэхэеэ болёод, үргэлжэлүүлнэ:

— Теэд, нээрээ, отделениие даагша хүншни хамаг ажалаа бүхыдэнь хараха болоно бшуу. Гүрэндэ талханшье, мяханшье адли хэрэгтэй.

— Зүб даа, түрүүн бишни ганса тарягаа хараад ябадаг һэм, мүнөө намда хүшэр болохонь,— гээд, Дамба энеэбхилхэеэ болино.

Эдэ хоёрые би багаһаа хойшо һайн мэдэхэб. Доржотой табадахиһаа юһэдэхи хүрэтэр хамта һураабди. Олон үгэгүй, хүдэлсэ аалин хүн. Улаан-Үдэдэ хүдөө ажахын институт дүүргэжэ ерээд, нютагтаа зоотехнигээр хүдэлөө.

«Ёһотойл зоотехнигтэй болобобди, хонидыемнай зүһөөрнь шахуу танина»,— гэжэ нютагайхидынь гайхалдаба.

«Залхуутайл ноёнтой болобобди даа, өөрөөшье архи ууха бэшэ, хүнэйшье уухые хорихо»,— гэжэ зарим хүнгэн ябадалтай залуушуул дураа гутаа бэлэй.

Хүдэлмэридөө Доржо дуратай, үнэн зүрхэнһөө хүдэлдэг. Ажалша хүниие хүндэлжэ шададаг, тэдэнэй юундэ хэрэгтэйень, ямар юумээр дутадагыень ойлгодог. Зониинь Доржо Гомбоевичые ехэ хүндэлдэг. Би хамта ургаһан нүхэрэйнгөө иимэ урагшатайгаар хүдэлжэ ябаһанда баярлаа һэм.

Баргажанай совхозой комбайнер Владимир Никандрович Новиков габьяата ажалаараа совхоз соогоо түрүүлнэ. Нүхэр Новиков 16,6 гектар таряа хадахын орондо 30 гектар хүрэтэр хадана. Зураг дээрэ: В. Н. Новиков.
А. МАНТАЕВАЙ фото.

Манай театр Шэтэдэ

Альга ташалган замхаагүй

Ленинэй орденто оперо, баледэй театрай бүлэг артистнар хүршэ Шэтын областиин ажалшадта концерт харуулхаяа мордоһон юм. Мүнөө эдэнэр областиин олон предприяти, колхоз, совхозуудаар ябажа, совет искусствын амжалта түйлалтатай олониитые танилсуулна. Театрай коллектив гастрольдо гараһаар Агын Буряадай национальна округ оножо, хорин хоногой туршада концерт харуулаа. Түгэсхэлэй концертдэ зорюулагдаһан үдэр Буряадай оперо, баледэй театрай «Хун шубуута нуур» гэжэ балет харахые хүсэгшэд илангаяа олон байгаа. Эндэ сугларагшадай дунда областиин хүдөө ажахын, промышленностиин түлөөлэгшэд, хүгшэд болон студентнэр бии.

...Аятай зохид хүгжэм зэдэлжэ, аалиханаар хүшэгэ сэлигдэнэ. Хүхэ номин нуурай эрьеэр хун шубууд иишэ, тиишээ һүндэлнэ... Манай городой солбон хурдан, шадамар бэрхэ артистнарай гүйсэдхэһэн номер бүхэн нэрьемэ альга ташалгаар үдэшэгдэнэ...

Концертын һүүлдэ артистнарай ажабайдалда, ажалда амжалта юрөөһэн үгэнүүд хэлэгдээд, КПСС-эй областной комитедэй, облгүйсэдкомой зүгһөө театраймнай бүлэг гэшүүдтэ Хүндэлэлэй грамота барюулагдаа.

— Область дотор хорин хоногой туршада айлшалха зуураа, хорин концерт харуулаабди. Концертыемнай хамтадаа хорин дүрбэ мянгаад ажалшад хаража, һонирхоһон байна,— гэжэ театрай директорэй орлогшо С. Д. Очиров хөөрэнэ.

Д. Балдуев.

БУРЯАД ҮНЭН
3-лахи нюур
1963 оной сентябриин 14.

ФОТООЧЕРК

ЭХЭ ОРОМНАЙ БАЯН ДАА!

СИБИРИИН „ХАРА АЛТАН ТУХАЙ"

Сибирьтэ нефтиин баян уурхайнууд бии гэжэ бүри олон жэлэй урда тээ совет эрдэмтэд тухайлан хэлэдэг байһан юм. Энээниие шалгажа үзэхэ хэрэгтэй байгаа бшуу. Тиимэһээ хэдэн арбаад экспедицинүүд ой тайга руу гараһан байгаа. Геологууд дабашагүй бүтүү шэрэнги ой соогуур ябажа гараа. Ашагта малтамалнуудые бэдэрэгшэдэй һуужа ябаһан вертолёдууд ой тайга соогуурхи намагууд сеошье буудаг байгаа. Батаганаа, боргооһон геологуудай хүдэлмэридэ, мүн амархадань һаад ушаруулдаг байгаа. Зүгөөр совет хүнүүдэй эбтэй зэтэй коллективүүд бэрхэшээлнүүдые дабажа ядадаггүй ха юм.

Ямаршье газарта хүндэ юумэ шэрэдэг машинанууд геологуудай хойноһоо ябадаг. Эдэнэр үрэмдэгшэдтэ зам гаргажа үгэнэ. Үдэр бүхэндэ ой тайга соо үндэр вышкэнүүд бии болоһол байгаа.

—Баруун Сибириин газар дайда хадаа «хара алтаар» баян юм,—гэжэ Социалис Ажалай Герой элитэ совет геолог Юрий Георгиевич Эрвье хэлэнэ.

Энэ хүн Тюменскэ областиин геологическа управлениие хүтэлбэрилнэ. Эдээнэй мэдэлэй газар дээрэ нефтиин 10, газай 18 уурхай олдонхой. 230 гаран мянган метр газар үрэмдэгдөө. Мүнөө ой тайга соо сейсмологуудай 10 бүлэг хүдэлжэ байна. Эдэнэр Тюменскэ областиин газар дорохи баялигай бүридхэл хэжэ байнхай.

Газарай баялигые шэнжэлэгшэд нёдондо өөһэдынгөө долоон жэлэй түсэб дүүргээ юм. Эдээнэй дансанудай үндэһөөр нефтиин, газай барилгын түсэб табигдажа байна.

1966 ондо эндэ нефть абажа э... хэ, тиигэжэ Сибириин нефть ... дуудта ошожо эхилхэ юм. ... уурхайнууд Сибириин хими... предприятинуудта түүхэй эд ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Нефтиин ... тэшые олохын тулада түрүү ... хэрэглэгдэдэг болонхой. Сейсми... иимэ тэһэрэлгэнүүдые эндэ ... байнхай. 2. Тайга соохи үрэ... гын шэнэ вышкэ харуулагдана. ... Волго ба Каспиин эрьеһээ, ... байджанай, Татарай, Башкирай ... тянигуудһаа иимэ гурим за... эндэ дамжан ерээ юм. Энэ хү... мэридэ хабаадалсаһан хүн... нюурые түрүүн гараһан нефтеэ... дадаг гуримтай. Оператор Ге... Чикин, үрэмдэгшэ Владимир ... ренко болон бусад мүнөө т... нюураа будуулшаба ха. 4. «М... І» гэжэ электронно-тоололгын ... хеэрэлгын туһаламжаар геологу... тоололгын центртэ ой тайга ... нефть, газ шэнжэлэгшэдһээ е... дансануудые тооложо, тобш... байна.

ТАСС-ай фотохрони...

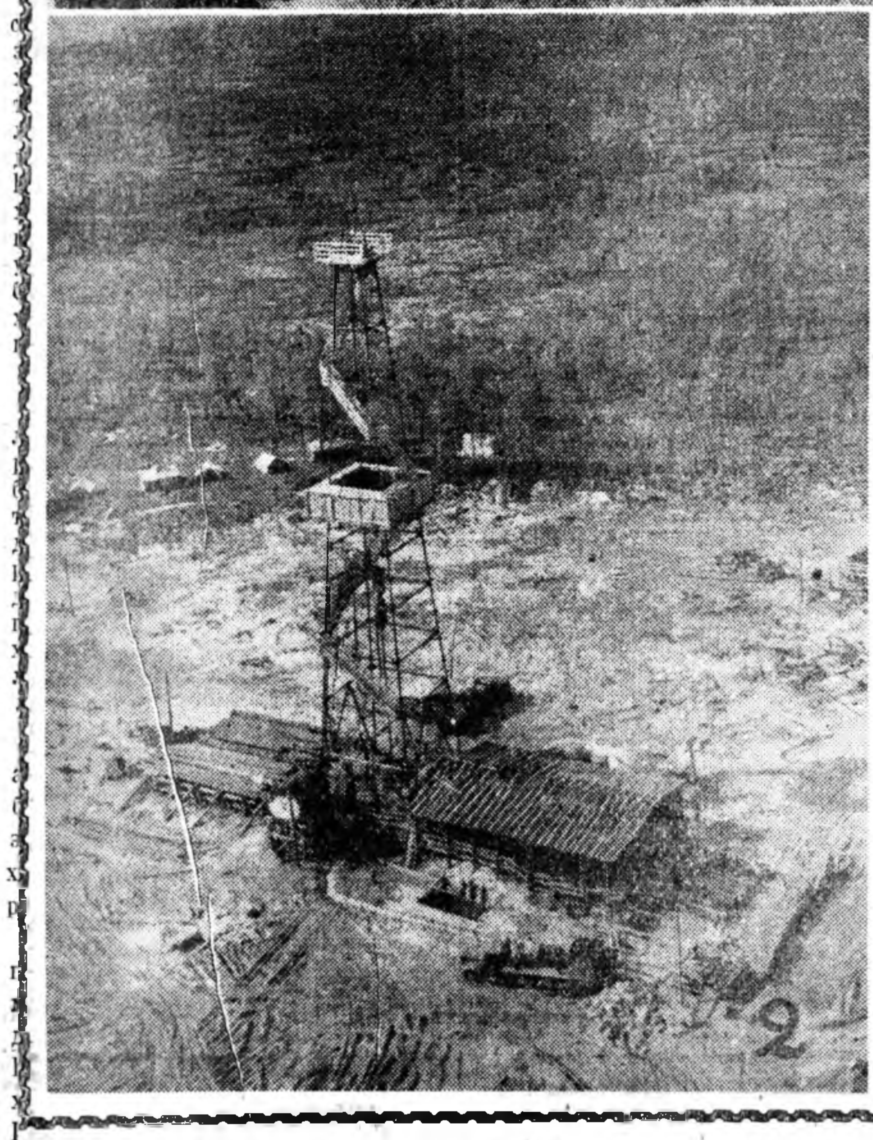

Хилын саанахаа

АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 12. ТАСС-ай корреспондент Л. Величанский мэдээсэнэ.

Урда Родезидэ тохёолдоһон байдалые Аюулгүйн Совет зүбшэн хэлсэһээр. Ганын, Мароккын, Филиппинэй делегацинууд резолюциин хамтын проект үсэгэлдэр дурадхаба. Демократическа бэшэ, үндэһэ яһанай илгаа гаргаха зорилготой конституциин үндэһэ һуури дээрэ Урда Родезиин мүнөөнэй правительство бии болгогдонхой. Урда Родезиин хүн зон энэ конституциинь баалалта доро абаһан юм гэжэ тэрэ проект соонь заагданхай.

Англиин правительство Урда Родезидэ бүрин эрхэтэй байха эрхэ мүнөө дээрээ олгохогүй ёһотой. Колониин бүхы хүн зониие түлөөлһэн правительствын тэндэ бии болгогдоодүйдэ бүрин эрхэ олгогдохогүй ушартай гээд резолюциин проект зохёогшод дурадхаба. Урда Родезиин засагаархид сэрэгэй хүсэнүүдые, авиациие мэдэлдээ абахагүй ёһотой. Англиин правительство энэ талаар хэмжээ абаха болоно гээд тэндэнь хэлэгдэнэ.

Урда Родези тухай асуудалаар ООН-ой Генеральна Ассамблейн абаһан шиидхэбэринүүдые Англиин бэелүүлхые тэрэ проект соонь уряалагданхай.

Резолюциин энэ проектые Мароккын түлөөлэгшэ Бен Хима баримталан тайлбарилба. Виктория-Фолсе гэдэгтэ үнгэргэгдэһэн конференцидэ федерациин хуби заяан шиидхэгдэжэ, үнэндөө гүрэнэй урбалта хэгдэһэн юм. Тиигэжэ Урда Родезиин засаг түрэ үсөөхэн хүнүүдэй мэдэлдэ үгтэнэ гээд Мароккын түлөөлэгшэ мэдүүлбэ.

Аюулгүйн Совет энэ асуудалые зүбшэн хэлсэхэ эрхэтэй гү гэжэ Англиин түлөөлэгшэ тэрээнһээ асуугаа. ООН хадаа колониальна асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ эрхэгүй гээд «колонизаторнуудай нэгэдэмэл түлөөлэгшэд» хододоо хэлэдэг байгаа гэжэ Бен Хима харюусаба. Зүгөөр ООН-ой олонхи гэшүүн-гүрэнүүд энээнһээнь ондоо хараа шугам баримталдаг гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлбэ.

Аюулгүйн Соведэй энээнэй урда тээ үнгэргэгдэһэн заседанида Англиин түлөөлэгшэ Патрик Дин Урда Родезиин «бүрин түгэс эрхэнүүд» тухай һайса хэлээ һэн. Зүгөөр энэ колониин олонхи хүн зоной эрхэ тухай нэгэшье үгэ хэлээгүй гэжэ Бен Хима тэмдэглэбэ.

Катангынхи шэнгеэр Англи Урда Родезидэ ондоо хараа шугам бэелүүлдэг. Тусхай финансова бүлэглэлнүүдэй аша туһые нигэжэ харалсадаг байна. Иимэ һэдэлгэнь һайн үрэ дүн үгэхэгүй гээд Мароккын түлөөлэгшэ һанамжалаа.

США-гай түлөөлэгшэ Стивенсон Великобританиин түлөөлэгшын баримталдаг хараа шугамые дэмжэбэ. Урда Родезидэхи байдал муудаа гэлсэдэг хүнүүдэй һанамжые США-гай делегаци буруушаана гээд тэрэ хэлээ. Аюулгүйн Совет мүнөө үедэ Урда Родезиин асуудалаар ямаршье шиидхэбэри абахагүй байгаа гэжэ Стивенсон һанамжалаа.

Аюулгүйн Соведэй гэшүүд Англида этигэлтэйгээр хандаг лэ гээд Стивенсон уряалаа. Урда Родезидэ үндэһэ яһанай илгаа гаргалгые түргөөр болюулхын зорилгоор Англи бүхы арга боломжоёо хэрэглэхэ гэжэ США-гай түлөөлэгшэ хэлэбэ.

Философуудай уласхоорондын конгресс

МЕХИКО, сентябриин 12. (ТАСС). Философуудай уласхоорондын XIII конгресс эндэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ. «Хүн тухай асуудалда» зорюулагдаһан үсэгэлдэрэй пленарна заседанида советскэ академик М. Б. Митин түрүүлэгшээр һуугаа. «Хүндэ энэрхы сэдьхэлтэйгээр хандалга болон мүнөөнэй үе саг» гэһэн элидхэлые советскэ делегациин толгойлогшо академик П. Н. Федосеев хэбэ.

Эб найрамдал хангалга манай үе сагай тон шухалын шухала асуудал болоно. Хүн зондо энэрхы сэдьхэлтэйгээр хандалга иимэ зорилготой байха ёһотой. Элдэб ниитын байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршон байха ёһо гурим бүхы арадуудай уг зорилготой тааралдана. Манай үе сагта социальна хүгжэлтын түлөө, эб найрамдалай түлөө, арадуудай хоорондохи хани барисаае бэхижүүлхын түлөө тэмсэхэ гээшэ хүниие саашадань хүмүүжүүлэн хүгжөөхэ хэрэгтэ туһа нэмэри болоно гээд элидхэлшэ тэмдэглээ.

«Хүн, общество, манай үе саг» гэһэн асуудалаар СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Ф. В. Константинов элидхэһэн байна. Профессор Б. С. Маньяковский «Эрхэ сүлөө, харюусалга» гэһэн асуудалаар элидхээ.

«Замбуулин дайдын шидэлгэнүүдэй үе сагай хүн» тухай профессор Ю. К. Мельвиль элидхэбэ.

Румыниин, ГДР-эй, Чехословакиин эрдэмтэд хүн тухай асуудалаар мэдээсэлнүүдые хээ.

Конгрессто хабаадагшад советскэ делегадуудай элидхэлые ехээр һонирхоо.

Мексикын хэблэл конгрессэй хүдэлмэри тухай, тэндэ советскэ мэдээжэ философуудай хабаадаһан тухай мэдээсэлнүүдые дэлгэрэнгыгээр толилно.

Телевизионно фильмнүүдэй фестиваль боложо дүүрэбэ

КАИР, сентябриин 11. (ТАСС). Телевизионно фильмнүүдэй уласхоорондын хоёрдохи фестиваль Александрида 10 үдэрэй турша соо үргэлжэлөөд дүүрэбэ. Драматическа, үнэн ушар харуулһан, һонирхуулгын болон һуралсалай 80 гаран фильмые 24 орон харуулһан байна. Эдэ фильмнүүд телевидэнидэ зорюулагдажа, буулгагдаһан байгаа.

Фестивалиин үрэ дүнгүүдые жюри мүнөөдэр соносхоо.

12 шанда хүртэхэ һуурин 7-ень социалис оронуудай: Советскэ Союзай, ГДР-эй, Чехословакиин, Польшын болон КНР-эй киноискусствын ажал ябуулагшад эзэлээ.

Ленин тухай Горькиин рассказай удхаар бэшэгдэһэн «Аппассионата» гэжэ советскэ фильм драматическа фильмнүүдэй шатаар хоёрдохи шанда хүртэһэн байна.

Айлшадаа эрхимээр угтана

ВАРНА, сентябриин 12. (ТАСС). Советскэ Союзай Геройнууд, лётчик-космонавтнууд В. В. Терешкова, В. Ф. Быковский табадахи үдэрөө Болгарида айлшална. Советскэ космонавтнууд болгар арадай национальна һайндэртэ хабаадалсаба. Благоевград, Пловдив, Шипка, порт Бургас, Хара далайн эрьедэхи Варна болон республикын бусад гоё һайхан город, һууринуудые айлшад хараба.

Округ бүхэнэй нютагай партийна, ниитын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, ажалшадай түлөөлэгшэд советскэ космонавтнуудые тон хани халуунаар, угтаһан байна. Дэлхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр-космонавт В. Терешковагай, летчик-космонавт В. Быковскиин ябаһан харгы замда үглөөгүүр эртэшье, үдэшэлэн оройшье олон мянгаад зон тэдэниие хани халуунаар угтана. Агуу ехэ совет арадай, КПСС-эй, Советскэ правительствын, эб найрамдалай хүндэлэлдэ һайн һайхан юрөөлнүүдые угтаһан хүн зон табиба.

Совет хүндэтэ айлшад аха дүү Болгарида айлшалһаар.

Экономическа туһаламжа хүргэлсэхэ соведэй зүблөөн

СОФИ, сентябриин 12. (ТАСС). Экономическа туһаламжа хүргэлсэхэ Соведэй гэшүүд-оронуудай зүблөөн Варна городто үсэгэлдэр дүүрэбэ. Районно түсэблэлгэ, городуудые барилга тухай асуудалнуудые тэндэ зүбшэн хэлсэһэн байна гэжэ БТА агентство мэдээсэнэ. Экономическа туһаламжа хүргэлсэхэ соведэй барилга эрхилхэ талаар саг үргэлжын комиссиин районно түсэблэлгын, барилгын таһаг энэ зүблөөе эмхидхээ.

Экономическа туһаламжа хүргэлсэхэ Соведэй бүхы гэшүүд-оронуудай түлөөлэгшэд зүблөөндэ хабаадаба. КНДР-эй түлөөлэгшэ ажаглагша боложо хабаадалсаһан байна.

„РЕВОЛЮСЬОН": Совет арад Кубые хамгаална

ГАВАНА, сентябриин 12. (ТАСС). «Кубын дайсадай һанаашалга буруутаха» гэһэн «Правда» газетын бэшэгые Гаванын бүхы газетэнүүд мүнөөдэр толилоо. Эзэрхэг түримхэй доботолгын хэгдээ һаань, Кубада Советскэ Союзай туһалха уялгань хүсэндөө үлдэнхэй гэжэ газетэнүүд онсолон тэмдэглэбэ.

Совет арад Кубые хэдыдэшье хамгаалха, нэгэн хамта ябаха гээд «революсьон» газетэ бэшэһэн байна.

Янош Кадар Югославиһаа мордобо

БЕЛГРАД, сентябриин 12. (ТАСС). Венгриин Арадай Республикын хүдэлмэришэн-таряашанай правительствын түрүүлэгшэ, Венгриин социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Янош Кадар мүнөөдэр Югославиһаа Эхэ ороноо бусаба.

Янош Кадарые, тэрэниие үдэшэжэ ябаһан хүнүүдые Югославиин Социалис Федеративна Республикын президент И. Броз Тито үдэшэбэ.

Австри Москвагай хэлсээндэ хабаадаба

ЛОНДОН, сентябриин 12. (ТАСС). Австриһаа Великобританида байдаг элшэн сайд агаарта, замбуулин дайдада, уһан доро ядерна зэбсэг туршалгые хорихо Москвагай хэлсээндэ мүнөөдэр Лондондо гар табиба.

ООН-ой дэргэдэ саг үргэлж... байдаг СССР-эй түлөөлэгшы... бэшэг

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 12. (ТАСС). ООН-ой Аюулгүйн Соведтэ гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдые тэнсүү тааруугаар оруулха гэжэ Советскэ Союз дурадхаба. ООН-ой Уставые хубилгахын зорилгоор зарлагдаха конференци үнгэргэхэ бэлэдхэл хэдэг комитедтэ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг СССР-эй түлөөлэгшэ Н. Т. Федоренко бэшэг бэшэбэ. Зургаан географическа районууд бүхэнһөө, тодорхойлбол, Ази, Африка, Зүүн Европо, Баруун Европо, Латиин Америкэ болон Дунда Зүүн зүгһөө Аюулгүйн Соведтэ нэгэ-нэгэ саг зуурын гэшүүн байха ёһотой гээд Н. Т. Федоренко дурадхаа.

Аюулгүйн Соведтэ, экономическа болон социальна Соведтэ ямар түлөөлэгшэдэй байхые тодорхойлһон 1946 оной хэлсээн хуушараа гэжэ тэрэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ. Э... рим хубилгахын тулада географическа районуудта ха... оронуудай зүбшөөл хэрэгтэй.

Аюулгүйн Соведые хубилга... һэн дурадхалые Советскэ Сою... ондо дэмжэһэн юм. Тиигэжэ ... дээрэ, ООН-до бэеэ абанги ол... рэнүүдэй бии болоһониинь то... логдон харагдаха ёһотой ... бшуу. Зүгөөр Аюулгүйн Сове... билгаха дурагүй хүнүүд энэ ... халые бэелүүлгэдэ һаад тойбо... руулһан байна. Нигэжэ Аю... Соведэй саг үргэлжын гэ... һууриие чанкайшист эзэлнэ. ... энэ һууринь КНР эзэлхэ ... гээд бэшэг соонь заагданхай.

Парламентнууд хоорондын союзай конфер...

БЕЛГРАД, августын 12. (ТАСС). Парламентнууд хоорондын союзай 52-дохи конференци мүнөөдэр эндэ нээгдэбэ. Европын, Азиин, Африкын, Америкын 59 гүрэнүүдэй парламентаринууд тус конференцидэ хабаадана. Тэрэ тоодо Национальностьнуудай Соведэй түрүүлэгшэ Я. В. Пейве толгойлогшотой СССР-эй Верховно Соведэй делегаци бии. Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациие бэхижүүлхэ, эб найрамдал, аюулгүй байдал хамгаалха, атомна зэбсэггүй зононуудые, мүн буу зэбсэг багатай зононуудые бии болгохо, мү... экономическа хүгжэлтын ... асуудалнуудые, үндэһэ яһанай гаргалгатай тэмсэхэ, зам... дайдые амгалан ёһоор хэр... мүнөөнэй үе сагта табигдаха ... далнуудые шиидхэлгэдэ парла... ринуудай ямар үүргэтэй ... конференци зүбшэн хэлсэхэ ю...

Югославиин Социалис Феде... на Республикын президент И... Тито конференциие баяр ё... оршон байдалда нээхэ үедэ ... шалгын үгэ хэлэбэ.

Гамби өөрын захиргаатай болохонь

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 12. (ТАСС). Гамби 1963 оной октябриин 4-дэ өөрын захиргаатай болохонь. Гамбиин премьер-министр Дэвид Диавара үсэгэлдэр үдэшэлэн радиогоор үгэ хэлэхэдээ иигэжэ мэдүүлээ гэжэ Ассошийтед пресс агентствын корреспондент Батерстһээ мэдээсэбэ. Октябриин 4—5-да национальна һайндэр болохо гэжэ премьер-министр хэлэһэн байна.

Гамби хадаа Баруун Африкада оршодог Англиин колони юм. Бүхы газарынь 10,5 мянган дүрбэлжэн километр, 300 мянган хүн зонтой, Алба захиргаанайнь түб Батерст город. Тэндэхи хүн зониинь ... ажахы эрхилдэг. Колонизатор... үни удаан эзэрхэн байһанһаа ... тагаалан, барайгарай, куку... маниокиин таримал бага бо... шоо. Газарай һамар гэдэг нэга... гамал таригдадаг болонхой.

Һууриин хүн зониинь я... эрхэ сүлөөгүй, зобожо тули... даг.

Редактор Ц. О. ОЧИР...

Капабланкын түрэһэн нютагта

ГАВАНА, сентябриин 11. (ТАСС). Дэлхэйн мэдээжэ шатаршан Капабланкын дурасхаалда зорюулагдаһан уласхоорондын шатаршадай мүрысөөн боложо байһаар. Арба нэгэдэхи нааданда хойшолуулагдаһан партинуудай наадагдахада, СССР-эй чемпион В. Корчной Трифуновичые, К. Робач Колумбиин шатаршан Б. Де Грейфф гэгшые, Э. Коба К. Калероое шүүһэн байна.

Арба нэгэдэхи уулзалгын удаа В. Корчной 9 очкотой түрүүлжэ ябана. Е. Геллер, Л. Пахман гэгшэд тус тустаа 8,5—8,5, М. Таль, Б. Ивков, В. Ульман—7,5—7,5, М. Бобоцов, О. Келли—7—7 очкотой.

Спортын мастер—машинистын туһалагша

Зүүн-Сибириин түмэр замшадай, мүн городой спортын коллективүүдэй дунда Улаан-Үдын түмэр замшадай коллектив һайн үрэ дүн түйладагаараа алдаршадаг. Энээниинь юун гэршэлнэб гэхэдэ, эндэхи спортсменүүд мүрысөөндэ амжалта түйлажа, үетэн нүхэдэйнгөө дундаһаа алдар сууда гарадаг болонхой.

1963 ондо спортын мүрысөөнүүдээр шалгаржа, Зам харилсаанай министерствын шанда хүрэтэрөө урагшаа дабшаа.

Улаан-Үдын түмэр замшадай дундаһаа локомотивна депогой спортсменүүд алдаршадаг. Тэдэнэй нэгэниинь хурдан солбон спортсмен Юрий Коллегов болоно. Һорёо мүрысөөндэ һайнаар хабаадахаһаа гадна, коллективэйнгээ урда табигдаһан түсэб, даабари дүүргэхын хойноһоо эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажалладаг юм.

...Арба найматай Юра һаяхан лэ Горхоной станциин паровозно деподо ажаллахаар ерэһэн байгаа. Үетэн нүхэдөөрөө хамта сүлөөтэй сагтаа сана, велосипедээр һоридог, хүдэлмэришэн-залуушуулай үдэшын һургуулида һурадаг һэн. Залуу мэргэжэлтэ сэрэгэй алба дүүргэжэ ерээд байхадаа, баһал энэ харгыгаа үргэлжэлүүлһэн юм. Тиигэ тиигэһээр үдэшын һургуулиин арбадахи класс дүүргээд, паровозой кочегараар хүдэлжэ эхилһэн, хожомынь тусхай курса дүүргэһэнэй удаа тепловозой машинистын туһалагша болоһон.

Эгээн түрүүлэн 1956 ондо Юра санаар түрүүшын шалгалта гараа бэлэй. Тэрэ жэлэй декабриин 5-най үдэр 4Х10 гэһэн эстафетэ дамжуулгын мүрысөөндэ хабаадалсаһан. Тиихэдээ нүхэдэйнгөө барюулһан эстафетые бултанһаа урид асаржа, командаяа түрүү һууридa гаргалсаа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Юрий Коллегов санаар һоригшодой онсо техникэтэй танилсан, эрхим санашадтай хүсэеэ туршалсахаар бэеэ һорижо ороо бэлэй. 1958 ондо Монголой Арадай Республикын санашадтай Улаан-Үдэдэ уулзаһан уласхоорондын нүхэрсэһоной мүрысөөндэ хабаадалсажа, 15 километрэй зайда түрүүлһэн, 30 километрэйхидэ хоёрдохи һуури эзэлһэн байгаа.

Республикын санашадай командада оруулагдаһан Юрий Коллегов РСФСР-эй зоно хоорондын олохон мүрысөөнүүдтэ хабаадалсажа, дүршэл шадабаряа улам дээшэлүүлээ.

1963 он. Энэ жэлдэ спортын бүхы коллективүүд мүрысөө, һорёогоо Профсоюзай бүхэсоюзна табадахи үбэлэй спартакиадада зорюулдаг байгаа. Хабаровск город шадар зонын санашадай дунда болоһон мүрысөөндэ хабаадалсан, 30 километрэй зайда урилдахадаа финишэ дүрбэдэхи хүн ерээ. Энэнь залуу спортсменэй түрүүшын амжалта боложо, СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэгдэһэн байна.

Тээсгэн СССР-эй спортын бүлгэм болон эмхинүүдэй Союзай совет спортоор 1963 оной дүнгүүдые хаража үзэхэдөө, Улаан-Үдын түмэр замай тепловозой машинистын туһалагша Юрий Коллеговто санаар «СССР-спортын мастер» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоо.

Н. Иванов.

Һонирхолтой концерт

Улаан-Үдын автоһургуулиин агитбригада Хяагтын үйлэдбэриин управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдтэ концерт харуулба. Тэдэнэр ород, буряад дуунуудые дуулаа. Венгер, молдаван, татар, ород, буряад арадуудай хатар наадаа. Уран уншалга хээ. Концерт харуулхын урда тээ уласхоорондын оршон байдал тухай лекци уншагдаба.

С. БИЛИКТУЕВ.

Хэблэл тараадаг ниитын түлөөлэгшэд... почтальонуудай анхаралда

«Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй ... дэмэл редакци 1963 оной дүрбэдэхи кварталда «Бу... үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдые түргөөр, оло... рааха конкурс соносхоно.

Кварталай туршада 200 газетэ тарааһан олони... түлөөлэгшэд, почтальонууд тус бүридөө 10 тү... гөөр шагнагдаха. 150 хэһэг газетэ тарааһан хүнүүд ... хэриг 50 мүнгөөр, 100 хэһэг тараагшад 5 түхэригөөр ... нагдаха байна.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-... улица ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. р... тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—2... отделов: сельскохозяйственного производства и парти... жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и па... ной жизни—43-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологич... —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабсе... ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и перевод... 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00525. Зак. № 5...